

LA VIOLÈNCIA INTRAGÈNERE

Violència en la parella lèsbica i en la parella *trans**

TFG - Grau de Criminologia

Alumne: M^a del Carme Guirao Cid

Directora: Irene Montiel Juan

ÍNDIX

AGRAÏMENTS.....	4
1.INTRODUCCIÓ.....	7
1.1 Plantejament del problema i justificació del treball.....	7
1.2.Objectius.....	9
1.2.1 Objectiu general :.....	9
1.2.2 Objectius específics:.....	9
1.3 Hipòtesis de treball.....	10
2. .METODOLOGIA.....	11
2.1 Revisió bibliogràfica.....	11
2..2 Entrevistes.....	12
3. ACLARACIONS TERMINOLÒGIQUES PRÈVIES.....	15
3.1 Definicions de conceptes.....	15
3.2 ."Sexe" i "Gènere". Dos conceptes relacionats, però no sinònims.....	17
4. LA VIOLÈNCIA EN LA PARELLA LÈSBICA.....	23
4.1 Què sabem del maltracta lèsbic?.....	23
4.2 Quin tipus de violència es produeix en la relació lèsbica?.....	25
4.3 Com s'explica? Teories.....	29
4.3.1Teories monocausals.....	29
4.3.2 Teories multicausals:.....	30
4.4 Gènesi i evolució de la violència intragènere. El cicle de la violència i l'escalada de la violència.....	35
4.5 Diferències entre la violència en la parella lèsbica i la parella heterosexual.....	37
4.6 Les raons de l'ocultació de la violència en la parella lèsbica; els mites... ..	40
4.6 Com és l'agressora i la víctima? El perfil.....	44
4.6.1 El perfil de la maltractadora.....	44

4.6.2 El perfil de la víctima.....	46
4.6.3 FIRO-B.....	46
5. LA VIOLÈNCIA EN LA PARELLA <i>TRANS</i> *.....	50
5.1 .A què ens referim quan parlem d'una persona <i>trans</i> *?.....	50
5.2.El trànsit; una migració de gènere i valors.....	50
5.3 La violència intragènere està justificada, L'escala de la respectibilitat social.....	53
5.4 Factors implicats en la violència <i>trans</i> *.....	55
5.4.1 Factors socials.....	55
5.4.2 Factors propis de la dinàmica de la parella.....	56
5.3 Diferències amb la violència heterosexual. La pèrdua i el dol.....	57
5.5 La gestió del <i>Secret</i> . El model win-lost o win-win.....	60
5.6 Violències que els hi són exclusives.....	62
6. ALTRES TIPUS DE VICTIMITZACIÓ QUE PATEIX EL COL·LECTIU LGT*B.....	65
6.1 Victimització per part del legislador.....	65
6.2 Victimització per part de la societat.....	71
6.3 Victimització per part de l'Església.....	73
6.4 Victimització per part dels recursos públics.....	75
6.5 Victimització des dels mitjans de comunicació.....	79
7. CONCLUSIONS I LINIES D'INVESTIGACIÓ FUTURES.....	86
8. BIBLIOGRAFIA.....	91
9. ANNEXES.....	97
9.1 GLOSSARI.....	97
9.2 ENTREVISTES.....	105
9.2 Guió d'entrevista a persones <i>trans</i> *.....	105
9.3 Guió i entrevista a Associació Cristiana de Gais i Lesbianes (ACGIL).....	106
9.4 LEGISLACIÓ.....	109

AGRAÏMENTS

En aquest espai m'agradaria poder anomenar a cadascuna de les persones que han fet possible aquest treball, però em faltarien pàgines.

Voldria agrair en primer lloc als meus pares, al meu germà, a la meva àvia. Així com al meu avi i la meva "segona" àvia que, encara que ja no estiguin, sempre estan molt presents i gràcies a ells també he pogut fer realitat aquest treball.

Els vull agrair tot el suport, ànims i força que m'han donat duran tota la carrera i no només en l'elaboració del TFG. Gràcies.

Tampoc em vull deixar a la meva amiga Laura per estar sempre al meu costat (malgrat els quilòmetres), ser amiga meva i fer-me creure que si un vol i hi creu, pot. Gràcies.

Gràcies a totes i cadascuna de les "noies" i "nois" d'EnFemme i de Generem. Gràcies,. Gràcies per la confiança mostrada i les oportunitats que m'heu donat. He après molt de cada entrevista que he fet. He pogut "apropar-me" a la vostra realitat. Sense vosaltres moltes d'aquestes pàgines no haguessin estat possibles. Obrim l'armari per a què més gent hi entri? Gràcies. Sou fantàstiques i fantàstic. M'heu ajudat moltíssim.

També vull donar les gràcies a l'Associació Cristiana de Gais i Lesbianes de Catalunya per respondre a les meves preguntes. Gràcies. La vostra visió era molt important donat el pes que l'Església ha tingut, i té, en el nostre país.

Gràcies a la Teresa Prats per ser una molt bona tutora durant tots aquests anys de Grau. Gràcies per l'acompanyament rebut . De la mateixa manera ho vull agrair al conjunt de professorat i al Director dels estudis. Entre tots m'heu sabut transmetre "l'amor" per a la Criminologia. Gràcies.

Gràcies a la meva directora Irene Montiel Juan. Ets increïble. He après moltíssim de tu i això m'ha permès gaudir (i divertir-me) molt durant l'elaboració del TFG. Gràcies per portar aquest treball.

I com no, gràcies a tu per llegir el treball i voler conèixer aquesta realitat “silenciada”. Espero que la seva lectura et desperti “curiositats” i puguis crear debat en el teu entorn que contribueixi tant a la visualitzar la violència intargènere com a generar tolerància vers el col·lectiu LGT*B.

PART I: INTRODUCCIÓ, JUSTIFICACIÓ I ASPECTES METODOLÒGICS

1.INTRODUCCIÓ

1.1 Plantejament del problema i justificació del treball

Al llarg de la història la violència sempre ha estat present en totes les societats. Podríem dir que és quelcom inherent en ella. No obstant, aquesta té una gran rellevància social donat el seu impacte que afecta no només als individus, sinó també a totes les institucions. Un clar exemple el tenim en la definició que l'OMS (2002) va fer d'ella en referir-s'hi com a problema de salut pública que traspasa qualsevol classe social, origen ètnic, nivell socioeconòmic, educatiu i/o d'orientació sexual. Tothom podem ser-ne víctima.

Si parés atenció en el títol del treball final de grau que te'ns entre les teves mans ("La violència intragènere: la violència en la parella lèsbica i en la parella *trans**), te n'adonaràs que molt "normal" que diguem no és. De fet, potser aquest és la reacció que espero aconseguir quan finalitzis la seva lectura.

Vull que siguis conscient que la línia que separa el què és "normal" del què és "anormal", és molt fina i que, en gran part, els murs que confronten/divideixen els posem nosaltres a través de la socialitzaci

ó i els valors consensuats. Murs que porten a dividir les societats i classificar als seus membres en grups amb poders i estatus asimètrics. Murs que porten a la confrontació i a la justificació (implícita) de la violència que es produeix vers els minoritaris.

Potser, davant la "violència intragènere" et podràs preguntar: què ha escrit aquesta noia?, Això existeix?. Lamentablement t'he de dir que sí. Tant les parelles formades per persones del mateix sexe (gais o lesbianes) com aquelles formades per, almenys, una persona *trans** es produeixen episodis de violència. Però si encara et mostres escèptic continua llegint.

Sóc conscient que et pots mostrar retissent a acceptar aquesta realitat "alternativa". Però això no és culpa teva. El Treball l'he començat explicant el "com" s'estructura la nostra societat. Quins valors subjeuen en ella i quin és el paper del model patriarcal. De la mateixa manera explico què és "l'heteronormativitat", a què ens referim quan parlem del "binarisme" i *per què*

el “sexe” i el “gènere” no són conceptes sinònims. Considero que si no som capaços d’entendre aquestes diferències/qüestions inicials, no serem capaços d’entendre el contingut dels següents capítols en els quals descriu els factors que originen, així com la dinàmica de violència que es produeix en la violència parella lèsbica i en aquelles on, almenys un dels seus membres, és una persona *trans**.

Hem de deixar de parlar de “normalitat” i començar a “des naturalitzar” la violència. Comencem a trencar els estereotips i binomis que regeixen la societat. Comencem a “acceptar” que tant homes com dones podem esdevenir agressors i víctimes independentment del seu sexe. Per això, fruit del mínim reconeixement legislatiu-professional-acadèmic que hi ha sobre aquest tipus de violència, en aquest Treball he optat per emprar el concepte “Interpersonal Partner Violence (IPV)” anglosaxó que s’ha traduït a la nostra llengua com “Violència contra la parella” (Garrido, 2009).

Aquest concepte engloba tot tipus de maltractes ja siguin físics, psíquics, verbals, sexuals, econòmics i/o a mode de maltracta animal. I que es produeixen en qualsevol direcció més enllà de dona-home. Per tant, és una definició que va més enllà de la definició que ens ofereix el legislador en l’art. 1 de la LO 1/2014¹. Adoptant aquesta el que s’està contribuint és a minimitzar i invisibilitzar la violència intragènere perquè aquesta queda tipificada dins la “violència domèstica”. I com sabem, tant les conseqüències jurídiques per l’agressor/a com les mesures de protecció destinades a la víctima, són de menor pes si les comparem amb aquelles contemplades en la LO 1/2004.

Donada la importància que té la legislació en el maltracta en la parella, s’hi ha dedicat un apartat en el qual es tractarà la Llei 3/2007, la LO 1/2004 i la Circular 6/2011.

Un cop explicada la violència intragènere es passarà a descriure les altres violències que reben lesbianes i persones *trans** que es produeixen a més a més del maltracta rebut per part de la seva parella. Parlarem de la victimització secundària i la victimització cultural.

¹ Totes aquestes definicions les podeu trobar en el punt 3 del treball. Així com en el glossari que s’ha elaborat i es pot consultar en l’apartat 9.1 dels Annexes.

Per tot això que, com a futura criminòloga, no puc quedar al marge. S'han d'unir esforços per a intentar remoure tots els obstacles que ens impedeixen copsar aquesta realitat i fer-la més visible.

Amb aquest treball l'autora vol fer autocrítica i qüestionar els esquemes enraigats a la nostra cultura sobre *què és* la violència en la parella intrasexual, *com* es produeix, el *per què*, *com* podem prevenir-la i *com* podem tractar-la.

1.2.Objectius

1.2.1 Objectiu general :

- Definir i analitzar la violència intragènere des d'una perspectiva criminològica incidint en tots els aspectes que hi estan relacionats

1.2.2 Objectius específics:

- Entendre el "Sexe" i el "Gènere" com a conceptes independents.
- Explicar la importància que exerceix el model de societat patriarcal dominants en la nostre societat alhora de construir el " gènere" de les persones.
- Definir la Matriu heterosexual com a constructe no universal per acceptar l'existència d'alternatives e ell.
- Descriure les violències que es produeixen vers, i en, el col·lectiu LGTB, concretament entre violència de parella, victimització, institucions i dels mitjans de comunicació.
- Entendre el fenomen trans* com un procés de transit de gènere i de valors.
- Descriure el "perfil" de la lesbiana maltractadora i la lesbiana víctima.
- Descriure el "perfil" del maltractador/a i de la víctima en la parella on un dels membres és una persona trans*.
- Descriure, i entendre, el funcionament del FIRO-B

- Analitzar les diferències de la dinàmica de violència que es produeix entre la parella heterosexual i l'homosexual.
- Conèixer i descriure el marc legal nacional i autonòmic de la violència intragènere
- Explicar les causes de la invisibilitat de la violència intragènere.
- Descriure els recursos dels quals disposes les seves víctimes
- Analitzar el paper dels mitjans de comunicació en el tractament de la violència intragènere

1.3 Hipòtesis de treball

- a. La dinàmica de la violència que es produeix en el sí d'una relació heterosexual difereix d'aquella que opera en una relació lèsbica o en aquelles parelles on un dels seus membres és una persona trans*.
- b. L'homofobia, el sexisme i el racisme són factors (opressors) exclusius de la violència intragènere
- c. Les lesbianes que manifesten: major necessitat de control, major grau de dependència i una baixa autoestima, són les que tendeixen a utilitzar la violència per a solucionar els conflictes que sorgeixen en la parella.
- d. El model de criança i experiències victimitzadores anteriors són variables predictores de la conducta violenta en la parella lèsbica, de la mateixa manera que ho són en les parelles heterosexual.
- e. El trànsit que efectua una persona *trans** implica una transició de gènere i de valors. D'aquesta manera, l'home que transita cap a dona passarà a assumir el rol de víctima. De la mateixa manera, la dona que transita cap a home passarà a assumir el rol d'agressor, complint així amb el binomi víctima-agressor establert en la nostra societat.

- f. La violència que es produeix en la parella on almenys uns dels seus membres és una persona *trans**, es caracteritza per un tipus de violència que li són exclusives.
- g. El col·lectiu LGTB són més vulnerables a ser víctimes de violència en comparació al grup heterosexual.
- h. El Cicle de la violència (Walker, 1979) descriu de la mateixa manera el maltracta que es produeix en la violència heterosexual com aquell que es produeix en la intragènere.

2. .METODOLOGIA

Per realitzar el TFG he emprat la revisió bibliogràfica i la tècnica de l'entrevista.

2.1 Revisió bibliogràfica

Per escriure el contingut del TFG s'ha dut a terme una revisió sistemàtica d'articles i estudis publicats en països anglosaxons (tant en format paper com consulta en línia) en relació a la violència que es produeix en l'interior de les parelles on ambdós membre són dones i també en aquelles on almenys un dels seus membres és una persona *trans**. No obstant, quan ha estat possible s'han emprat fons espanyoles.

La revisió bibliogràfica ha permès aconseguir recollir una quantitat important d'informació sobre la temàtica del TFG per poder obtenir una visió global i des de diferents perspectives. Així com fer una una cerca estructurada, explícita, sistematitzada i multidisciplinària.

Es va iniciar al mes juny i finalitzà el mes de maig de 2016. Les paraules emprades per la cerca foren: "Violència intargènere", "Lesbian battering", "Transgender violence", "Trans violence couple", "Intimate Violnece Partner",

“Domestic violence transsexual” i “Counseling and Therapy”, entre d’altres. Mateixos termes que s’han emprat quan s’ha fet una cerca en castellà.

Els criteris de cerca que s’han seguit han estat: treballs en els quals s’analitzava la violència intragènere, treballs que aportessin dades empíriques registrades sobre la prevalença del fenomen, treballs que tractessin les violències de les quals són objecte el col·lectiu i, per últim, treballs que tractessin la repercussió legislativa en les parelles LGTB.

Les bases de dades consultades han estat: SciELO, ProQuest, Dialnet, Taylor and Francis, Journal of Gay and Lesbian Social Services i Journal of Interpersonal Violence. També s’han consultat pàgines webs específiques sobre la violència en la parella LGTB. La National Coalition of Anti-Violence Programs (NCAVP), la pàgina web de l’Associació ALDARTE “Centro de Atención a Gays, Lesbianas y Transexuales”, la pàgina web de la Federación Estatal Española de LGTB i la pàgina web de l’Associació Contramarea. Pàgines de les quals s’han extret documents utilitzats en la redacció del treball.

Un cop es van llegir la totalitat dels articles, es va procedir al seu anàlisi exhaustiu.

2.2 Entrevistes

La segons metodologia emprada han estat les entrevistes fetes en treball de camp.

La metodologia qualitativa m’ha permès conèixer la realitat del fenomen dins el nostre país i poder completar, i contrarestar quan ha estat pertinent, les conclusions obtingudes en la revisió bibliogràfica.

Les entrevistes s’han dut a terme des del mes d’abril a maig del 2016 en diferents localitzacions de Barcelona i s’han administrat en format semi-estructurat de resposta oberta (Veure apartat 9.2 dels Annexes). Això ha permès seguir un guió a la vegada que permetia anar aprofundint en aquelles aportacions que feien els/les entrevistades i que serien útils de cara a l’elaboració final del TFG. No obstant, per falta de disponibilitat de cara a concretar una trobada física, s’ha emprat un qüestionari de resposta oberta que

s'ha subministrat via correu electrònic. Totes les entrevistes han estat enregistrades en suport àudio (recopilades en un CD) i anotades en format paper.

Les entrevistats, i donat la realitat del col·lectiu LGTB, s'han dut a terme en una mostra reduïda per ho que les conclusions obtingudes no poden ser generalitzades, però sí que deixen la porta oberta a futures investigacions. No obstant, la seva selecció ha estat responso a la voluntat d'aconseguir testimonis de tots els sectors afectats per la violència intragènere. Només així es pot obtenir una aproximació ho més real possible.

S'han entrevistat a persones *trans** (homes i dones *trans**)² vinculades a l'Associació Generem Barcelona i a persones que acudeixen al local del grup EnFemme a Barcelona en el qual acudeixen persones "cross-dressers" per poder manifestar-se d'acord amb la seva identitat de gènere.

L'accés a tots ells ha estat via correus electrònics i xarxes socials, en els quals se'ls hi presentava el treball i se'ls demanava la seva col·laboració amb l'objectiu de fer visibles les seves demandes.

També s'ha entrevista a la responsable del Departament de Treball, Afers socials i Família de la Generalitat, responsables de l'execució de la Llei 11/2014, i a responsables de l'Associació Cristiana de Gais i Lesbianes de Catalunya.

² Per motius de confidencialitat i privacitat s'han canviat els noms reals de les persones entrevistades.

PART II: DEFINICIONS

3. ACLARACIONS TERMINOLÒGIQUES PRÈVIES

3.1 Definicions de conceptes

Sovint, quan fem referència a la conducta violenta que es produeix en la parella utilitzem tot un seguit de termes (*violència domèstica, violència intrafamiliar, violència contra el/la company/a íntim o violència de gènere*, entre d'altres) com a sinònims. Però això no és correcte, ja que cadascun d'ells descriu una realitat diferent. Per això, i abans d'endinsar-me en la temàtica del TFG, i essent conscient de la complexitat de la temàtica tractada en ell, considero necessari fer unes aclaracions terminològiques en relació als conceptes que aniré emprant al llarg del treball per tal d'evitar futures confusions al lector. A més, al final d'aquest primer apartat, he elaborat un esquema que té com a finalitat poder copsar les relacions, i límits, que s'estableixen entre tots aquest termes (Veure Figura 1).

No obstant, en els Annexes (veure apartat 9.1 dels Annexes) he elaborat un glossari complet per ajudar al lector a entendre millor aquest TFG.

Violència de gènere: Segons l'art 1.1 de LO 1/2004 i l'Organització Mundial de la Salut (OMS), la violència de gènere s'ha d'entendre com tota aquella manifestació: violenta (ja sigui física i/o psicològica. Quedant incloses les agressions a la llibertat sexual, les amenaces, les coaccions i/o la privació arbitrària de llibertat), basada en el sistema de creences de tracta desigual, discriminatori, de dominació, submissió i control que exerceix sobre una dona aquell home que sigui, o hagi estat, el seu cònjuge o tingui, o hagi estat lligat a ella per una relacions d'afectivitat. Independentment de que hi hagi hagut, o no, convivència. De la mateixa manera, resulta irrellevant que la conducta violenta s'hagi produït en l'àmbit privat o públic. La conducta(s) provoca, o augmenta el risc de provocar, dany i/o patiment físic, sexual o psicològic en la dona.

Violència contra la parella³ (el terme prové de la terminologia anglosaxona *intimate partner violence – IPV-*).D'acord amb el CDC (*Centers for Disease Control and Prevention*) i la *National Coalition Against Domestic Violence*, la IPV s'ha de definir com qualsevol conducta amb caràcter coercitiu i/o violenta (inclouen tant actes d'acció com d'omissió físics, psicològiques, emocionals, verbals, sexuals, econòmiques, d'amenaça, d'abús, incloent-hi l'aïllament social i *stalking*), efectuada per un dels membre de la parella (independentment del seu sexe, gènere o identitat de gènere) sobre l'altra amb l'objectiu de controlar-lo(a) i dominar-lo(a). La relació afectiva que hi ha entre aquest(e)s dos pot ser actual o passada en el temps. Sense ser necessària la intimitat sexual o la cohabitació.

Violència domèstica (també anomenada *violència familiar* o *violència intrafamiliar*): És aquella conducta violenta física, sexual i/o psíquica que es exercida en el sí de la convivència familiar, o similar, per part d'un dels seus membres contra altres. Inclou la violència que es produeix entre els cònjuges, dels progenitors caps als seus fills/es (i viceversa), cap a les persones grans. Al

³ Al llarg del TFG serà el terme emprat per a referir-se a la violència que es produeix en la parella serà el *d'IPV*. Considero que és el més adequat donat que és un terme que inclou qualsevol tipus de parella independentment dels sexes o identifications de gènere que es produeixi entre els seus membres. Així com també de la seva edat, estat civil, cultura, ètnia, religió o poder adquisitiu.

produir-se en un entorn familiar, i de relacions afectives-dependents-íntimes, fa que la víctima sigui especialment vulnerable.

Violència intragènere: És aquella conducta violenta que es produeix entre cònjuges, parelles, amants o ex-parelles, on els seus membres són persones del mateix sexe. És a dir, entre dos homes, dos dones o un home o una dona amb un transsexual, transgènere o intersexual. Aquesta conducta, de la mateixa manera que es produeix en la violència de gènere i té com a objectiu dominar, controlar, coaccionar i/o aïllar a l'altre membre de la parella.

Com veiem, no podem referir-nos a la "violència" com un fet singular quan tractem l'àmbit familiar, sinó que més bé ens hi hem de referir en plural i parlar de "violències". Ja que donada la seva prevalença, incidència i conseqüències, i d'acord amb els informes de l'OMS (1998, 2002), ens trobem davant un vertader problema de salut pública que hauria de ser una prioritat internacional al ser un fenomen que va més enllà dels factors sociodemogràfics de la víctima. És a dir, la violència es produeix independentment de la seva classe

social, origen ètnic, nivell socioeconòmic, educatiu i/o d'orientació sexual.

Figura 1. *Elaboració pròpia basada en Informe sobre la situació de la violència entre parelles del mismo sexo. (FELGTB, 2011)*

3.2 .”Sexe” i “Gènere”. Dos conceptes relacionats, però no sinònims

El "gènere" i el "sexe" sempre han estat dos conceptes amb límits difusos i per això s'han tendit a utilitzar com a termes sinònims/intercanviables

quan, en realitat no ho són. Sinó que, malgrat la seva interdependència, cadascun d'ells descriu dues realitat ben diferents.

El sexe fa referència al fet biològic. A la nostre constitució anatomofisiològica/orgànica que ens permet diferenciar al mascle/home de la femella/dona. És a dir, el sexe és la diferenciació biològica que s'estableix entre les persones atenen, exclusivament, als òrgans sexuals i reproductius que li han estat assignats en la concepció. D'aquesta manera, l'home serà l'individu amb penis i la dona serà l'individu amb vagina.

Com podem veure, aquí ja s'estableix una primera "classificació" dicotòmica entre els individus que queda justificada per la filogènesis. De fet, això no ens hauria d'estranyar si atenem a l'etimologia de la paraula que prové del verb llatí *secare* que significava *tall*. Definició que podríem adaptar al context i traduir-lo com *divisió*.

Per altra banda, quan parlem de *gènere*, ens estem referint a la construcció social-cultural del sexe.

El *gènere* recull tots els aspectes psicosocials que la societat ha construït, i ha atribuït, a la persona atenen al seu sexe; a la interpretació cultural que ha fet d'aquest. D'aquesta manera les persones tornem a ser "classificades" en un sistema binari (Brah, 2004). Les persones serem, "*masculines*" si els nostres òrgans sexuals són d'home (és a dir, si tenim penis), o serem "*femenines*" si els nostres òrgans sexuals són de dona (és a dir, si tenim vagina). I depenen del grup al qual pertanyem, la societat ens imposarà un o altre conjunt de creences, valors i patrons de conducta (rols de gènere) que tenen per objectiu crear "tipus ideals" d'homes i dones (Cortina, 1998). Per tant, quan parlem de *gènere* ho hem de fer en termes constructius, dinàmics i tenint sempre present el context històric-social-cultura-polític-econòmic-religiós en el qual aquest ha estat definit (Tajfel, 1981; Tajfel i Turner, 1986).

Per tant, podem afirmar que la societat és la que prescriu el comportament esperat de cadascun de nosaltres d'acord amb les expectatives culturals dominants (Dohmen, 1996). Això farà que des del naixement les experiències de socialització per a nens i nenes siguin diferents. Nens i nenes han d'aprendre i desenvolupar pràctiques socials associades al seu gènere.

Al nen se li ensenyarà a ser masculí. A ser una persona controladora, no emocional, competitiva, agressiva, dominadora, forta, autoritària, admirable, que ocupi les esferes visibles de la societat....Se'l socialitza en el camp (Bourdieu, 1980) de la raó, l'activitat i la productivitat. Mentre que a la nena se l'ensenyarà a ser femenina. A ser una persona sensible, emocional, atenta, responsable, a tenir cura dels demés, que ocupi les esferes privades..... Se la socialitzarà en el camp de la passivitat i l'afectivitat ⁴.

Al llarg de la història aquest discurs de la *masculinitat* i *feminitat* s'ha anat elaborant a partir d'un tracta desigual, rígid i jerarquitzat que ha derivat en l'establiment d'unes relacions de poder asimètriques entre l'home i la dona. Per això hi ha autors que defensen que la relació que s'estableix entre l'home i la dona és de dominador/superior i subordinada/inferior. L'home es construeix a partir d'allò no "*femení*" i que la *masculinitat* passi a ser una construcció dèbil, i sense atributs propis, a l'haver estat elaborada a partir del rebuig a allò *femení* (Kimmel, 1997; Valenzuela, 2007).

Però aquesta atribució no es limitarà a aspectes culturals-socials, sinó que anirà més enllà i també ens prescriurà la nostra *orientació sexual*. Ens imposarà cap a quin sexe hem de sentir-nos atrets. I aquesta preferència sempre serà definida com heterosexual. És a dir, cadascú de nosaltres haurà de sentir-se atret, sexual i emocionalment, per persones del sexe oposat. Fent que als nois sentin atracció per les noies, i elles pels nois. Sense tenir present que hi ha persones en que viure dins d'aquesta heterosexualitat (imposada) li pugui produir un gran malestar intern. Tots som conscients que sostenir aquesta interpretació dicotòmica només porta a simplificar i negar de l'existència d'altres orientacions sexuals com: l'homosexualitat (la persona sent atracció cap a persones del seu mateix sexe), la bisexualitat (la persona sent atracció tant cap a persones del seu mateix sexe com per las de sexe oposat) o també l'asexualitat/pansexualitat (la persona no se atracció cap a cap sexe). De la mateixa manera, aquestes orientacions no s'han d'interpretar com a fets

4 Aquests dos *camp*s de socialització seran els que, d'alguna manera, acabaran justificant la conducta violenta de l'home, i la passivitat de la dona enfront aquesta.

invariables, sinó que és possible que l'orientació d'una persona que creu tenir una orientació perfectament definida, variï atenen a les circumstàncies en les quals es desenvolupi. És el que Kinsey (1948) i Diamond (2009) anomenaren *fluïdesa sexual*.

Així que, de la mateixa manera que *ningú neix dona* (Beauvoir, 1949), tampoc *ningú naixerà home*. El ser home o dona s'aprèn i es construeix.

Totes aquestes concepcions de l'home i la dona estan clarament justificades a través de l'ús (i transmissió generacional) d'un compendi de mites, valors, prejudicis, estigmes i estereotips, molt ben estructurats i que tenen per objectiu fer que les desigualtats de gènere es perpetuïn.

A tot això se li ha d'afegir els valors patriarcals que defineixen (i dominen) el model relacional que s'estableix en la nostra societat com androcèntric. Aquest es caracteritza per l'autoritat i dominació de l'home sobre la dona en qualsevol esfera de la societat (producció, consum, cultura, política...) i que li ha estat autoritzada/legitimada des de les institucions (Castells, 1998). Per tant, el sistema patriarcal també contribueix a justificar la violència que es produeix en el sí de la parella.

Un cop entesa la diferència entre el *sexe* i el *gènere* (així com la relació que s'estableix entre ells), hem de parlar d'un altre concepte. Hem de saber què és la *identitat de gènere*.

Com he dit al principi, entre *sexe* i *gènere* s'estableix una relació de correspondència entre ambdós. Si tens penis ets un home i ets masculí, i si tens vagina, ets dona i ets femenina. No obstant, hi ha persones que malgrat néixer amb penis o vagina, la seva identitat de gènere és l'oposada a la que socialment tocaria esperar. És a dir, són persones que han nascut amb les identitats creuades (Burgos, 2007).

En elles es produeix una incongruència. Estem parlant de *persones trans*⁵. Per

⁵ Al llarg del TFG utilitzaré l'expressió de *persona trans* amb el símbol de l'asterisc (*) perquè d'aquesta manera queden representades en ella totes les persones transgènere, transexuals, genderqueen, bisexuals, andrògenes, pansexuals i travestis, malgrat que en aquest treball només es tractarà la realitat de les persones transgènere i transsexuals.

tant, en elles no es produeix l'associació directe abans descrita. Sinó que la persona que té penis pot identificar-se i voler expressar-se com a dona (estaríem parlant d'una *dona trans*). I la persona que ha nascut amb vagina pot identificar-se i voler expressar-se com a home (estaríem parlant d'un *home trans*).

Per tant, la *identitat de gènere* la podem definir com la percepció/identificació que té una persona sobre si mateixa independentment del seu sexe.

D'aquesta manera, podem veure com el *gènere* pot ser construït i de construït i, també, que existeix una realitat alternatives al binerisme imposat des de la heteronormativitat. No obstant, i amb l'objectiu de preservar aquest sistema, s'ha ideat tot un seguit de mecanismes que actuaran quan es posi en perill l'ordre imperant. El mateix sistema serà l'encarregat de castigar a tota aquella persona que vulgui traspassar les línies heteronormatives establertes.

És a dir, al col·lectiu de lesbianes, gais, trans* i bisexuals (d'ara en endavant LGTB).

D'aquesta manera, i a mode de síntesi d'aquest primer capítol, podem dir que malgrat existir una relació d'interdependència entre *sexe i gènere*, aquesta no sempre es produeix en termes heteronormatius. En afegir una tercera variable la identitat de gènere podem veure com relació desapareix i, per tant, l'ús dels conceptes de *sexe i gènere*, mai podran ser emprats com a sinònims.

Els mahu i el tercer gènere

El *mahu* és el terme utilitzat en la cultura tahitiana per a fer referència als homes nadius que exerceixen els rols masculins i femenins alhora fruit d'una necessitat familiar. En les famílies on hi havia una major descendència de fills que de filles, i donat que la mare no podia cuidar a tots ells, els pares decidien educar al fill més grans també amb els rols femenins i, d'aquesta manera, pogués ajudar en la cria dels seus germans. Per això, i fins a l'arriba dels colons, eren persones molt venerades per la societat. Posteriorment, van esdevenir persones perseguides i rebutjades.

PART III: LA VIOLÈNCIA EN LA PARELLA LÈSBICA

4. LA VIOLÈNCIA EN LA PARELLA LÈSBICA

4.1 Què sabem del maltracta lèsbic?

La violència que es produeix en les parelles on ambdós membres són dues dones va *sortir a la llum* gràcies a l'entrada en "crisi" del sistema patriarcal i el seu model de família (Castells, 1997) i, també, a la relectura que va fer el Feminisme post-modern (1960-1970) sobre el punt de vista tradicional de la violència que es produïa en la parella. L'ur moviment va provar com la discriminació de la qual era objecte la dona, havia estat legitimada ideològicament per la societat (Molina, 1994). Per això que un dels seus objectius fos el trencar amb el pensament binari, dicotòmic i patriarcal que imperava en la societat de l'època i que definia tot (inclòs el què era "normal" i el què no) a partir de l'heteronormativitat i qüestionar els tòpics establerts (Grant, 1993).

Dins aquest moviment feminista sorgí el *Battered women's movement* (1970) i, amb ell, es va mostrar una realitat alternativa. Es va començar a donar veu, a posar cara, a dones que havien, o estaven, essent maltractades per part de les seves parelles també dones (Poorman, 2001). No obstant, el seu relat va topar amb una societat "sorda" i "cega", lluny d'estar disposada a acceptar una realitat on el rol d'agressor i víctima fossin alterats.

Des d'aquest moment, el col·lectiu de lesbianes esdevé un grup oprimint i sense identitat tant per part de la societat com per als/les integrants del propi moviment feminista. Les defineixen únicament, com a objectes (i no subjectes) de dret. Acceptar aquesta nova "realitat" suposaria, per a les feministes tradicionals, haver de modificar (tota) la teoria elaborada amb anterioritat que explicava la violència que es produïa en la parella i haver de qüestionar molts temes com el domini del sistema de valors patriarcals, les normes de gènere, el sexisme, la misogínia, el capitalisme o les estructures de poder, entre d'altres.

El punt d'inflexió es produí al 1983 amb la redacció de l'informe *The Lesbian Task Force of the National Coalition Against Domestic Violence* (NCAPV) sobretot amb la publicació del llibre *Naming the Violence: Speaking Out About Lesbian Battering* (Hart, 1986). En ell es va definir per primera vegada el concepte "*Lesbian battering*" (el maltracta produït una relació lèsbica) com "*el model de comportament violent o coercitiu on una dels membres de la parella controla els pensaments, creences i/o conductes de la seva parella. De la mateixa manera, també s'entén com a tal, l'amenaça que s'infon a la víctima en cas de resistir-se a la voluntat controladora de l'agressora*" (Hart, 1986). A partir d'aquest moment la violència que es produïa en l'interior de la parella lèsbica deixava de ser un problema privat a esdevenir un problema públic i social amb repercussions culturals, psicològiques, legals i polítiques (Kaschak, 2001).

Per primer cop es deixava de concebre exclusivament la direccionalitat Home → Dona, per acceptar que la dona també podia esdevenir agressora. Com també haver d'acceptar que la violència en la parella és pot produir més enllà d'aquella d'orientació heterosexual.

Amb aquest canvi de paradigma es va començar a abordar el maltracta en la parella lèsbica des de diferents perspectives, s'elaboren monografies, es

comencen a descriure les primeres teories, els factors de risc que hi operen.....
(Elliot, 1990; Lobel, 1986; Renzetti, 1992; Renzetti & Miley, 1996).

Els primers que van fer estudis de prevalença foren Kelly i Warshafsky (1987) quan van estimar que, aproximadament, el 47% de gais i lesbianes havien estat víctimes de violència intragènere. Anys més tard, al 1997, Waldner-Haugrud, Gratch i Magruned van estimar la prevalença per separat pel col·lectiu de gai (amb un 29,7%) i pel col·lectiu lèsbic (47,5%). També Barnes (1998) i Fries (1997) van concloure que el maltracta en parelles lèsbiques es produeix en una de cada quatre relacions. Al 1999 Burke i Follingstad van copsar que l'abús físic entre parelles lèsbiques es produïa entre un 7-48% i que, quan s'hi afegeix la violència verbal, el percentatge augmenta fins al 90%. Però malgrat tots els avenços produïts en aquest camp, a dia d'avui encara és molt difícil poder determinar una xifra "oficial" sobre la prevalença i incidència del fenomen. Això s'explica a raó de dos motius. El primer rau en el fet que l'investigador es troba davant un fenomen complex, multicausal i del qual només disposa de mostres petites (i no generalitzables) i criteris metodològics d'investigació no homogènies (Jackson, 2007).

El segon el trobem en els mites (veure apartat 5.6) i en la *imaginaria* que governen els nostres pensaments sobre *com ha de ser* una relació entre dues persones del mateix sexe. Darrera d'aquest mites s'amaguen clars signes de *lesbofòbia per simpatia*. És a dir, arguments que justifiquen les relacions afectivo-sexuals entre dues dones s'accepten com una realitat situada en un esglaó social inferior respecte a les mantingudes per persones heterosexuales. Costa molt acceptar que una dona pugui perpetrar violència contra una igual.

No obstant, el que sí que podem afirmar, és que independentment de l'estudi que prenguem com a referència, el que es posa sobre la taula és que la violència en la parella lèsbica existeix. És un greu problema social i no difereix gaire de la freqüència que es pot registrar (26-33%) en parelles heterosexuales (Letellier, 1991; Renzetti, 1992; Fries, 1997; Barnes, 1998). Per tant, és una realitat que ha de ser estudiada.

Qualsevol acte de violència que es produeix contra una dona no només és un acte violent contra *una* dona, sinó que aquest acte repercuteix en *totes* les dones incloent a les integrants del col·lectiu de dones lesbianes.

4.2 Quin tipus de violència es produeix en la relació lèsbica?

Els tipus de violències que es produeixen en el maltracta lèsbic no difereixen molt respecte aquelles que es produeixen en la parella heterosexual. No obstant, a diferència d'aquestes, el tipus de violència que més es produeix és el maltracta psicològic i/o verbal (Renzetti, 1989; Rezetti 1992; Lockhart, White, Causby i Isaac, 1994).

Abans de descriure les diverses tipologies de violència que Renzetti (1992) va trobar, hem de tenir present que en la majoria d'episodis el tipus de violència emprada es combina amb d'altres (Ferris, Norton, Dunn, Gort i Degani, 1997). De la mateixa manera, els objectius principals de cadascuna d'elles serà el d'aconseguir el control i poder d'un membre de la parella sobre l'altra (Aschcraft, 200).

b.1) **Violència física:** entesa com el conjunt de conductes que produeixen, o poden produir, dany físic contra el cos de l'altra membre de la parella. Ja sigui utilitzant les pròpies mans, com emprant objectes.

Pot adoptar diferents formes. Essent la més comuna el propinar cops al pits-cara-genitals de l'altra, etzibar puntades de peu, empènyer, esgarrapar, estirar els cabells, tirar-li objectes.... En els casos més extrems trobaríem les maniobres d'estrangulació, de fractures ósses i l'assassinat.

b.2) **Violència verbal:** entesa com la conducta violenta que es produeix durant el procés de comunicació.

Les modalitats més efectuades són: emprar un to ofensiu-crits-insults-adjectius descalificadors de manera constant quan es vol dir quelcom, humiliacions en privat i/o en públic (inclosa la família), pressionar a l'altre i/o mostra-li impaciència davant l'espera d'una resposta, interrompre-la quan ella té el torn de paraula i/o imposar el tema de conversa.

Si aquest tipus de violència es produeix, aquest actuarà com un reforçador de l'homofobia internalitzada en la víctima (veure apartat 4.3.2).

b.3) **Violència sexual:** entesa com aquella conducta que té per objectiu imposar el desig sexual d'un membre de la parella sobre l'altra. Aquesta pràctica atempta contra la llibertat, higiene, la salut i/o la dignitat de la parella.

Les pràctiques que més es produeixen són: la violació, l'obligació d'observació d'escenes obscenes, infidelitats, tractar a l'altra com un mer objecte sexual, la visualització de material pornogràfic i/o obligar a l'altra a mantenir relacions sexuals amb ella i/o amb altres persones sense el seu consentiment i contra la seva voluntat (Waterman, Dawson i Bologna, 1989). I en els casos més greus⁶ trobaríem la prostitució de la parella o la inserció d'objectes punxants en la vagina de la parella.

Mathews (1987), Mathews, Matthews i Spletz (1989) van elaborar una tipologia de dones agressores sexuals⁷.

- "L'acusadora" (*The Exploration/Molestation type*): respon al perfil d'una dona jove que ha estat mare en edat precoç. El maltracta es produeix sobre el seu fill/a i consisteix en efectuar-li carícies amb contingut sexual-eròtic. No obstant, aquesta conducta no es perllonga en el temps, sinó que es produeixen de manera puntuals.
- "La predisposada" (*The Predisposed/Severe Abuse History type*): respon al perfil d'una dona que ha estat víctima d'abusos severos durant la seva

⁶ Un altra episodi molt greu que es produeix sobretot en els països on l'accés a les armes és més fàcil, és l'obligació a mantenir relacions sexuals amb arma de foc en mà (Renzetti, 1992).

⁷ Se'n ha descrit quatre perfils. No obstant, l'estudi original n'inclouïa una cinquena. L'he obviada perquè estem parlant només de la violència sexual que es produeix en la parella lèsbica.

L'últim perfil l'anomenaren "La dona que respon als desitjos de l'home coercitiu" (*The Male Coerced Type*). Aquesta respon al perfil d'una dona adolescent, o adulta, que conviu en una relació on la parella (masculina) és qui l'obliga a duu a terme una conducta violenta amb contingut sexual contra els seus fills/es, adolescents i/o d'altres adults que escull l'home.

infància i/o adolescència. Aquests episodis l'han portat a desenvolupar conductes addictives i altres problemes de salut mental. Per exemple, trastorns depressius, límit de personalitat. De la mateixa manera, és una persona amb conductes sexuals desviades dominades per elements de fantasia. Per això tot abús o agressió sexual que pugui efectuar serà racionalitzat i/o minimitzat.

Aquest tipus de maltractadora es caracteritza, a més, per efectuar violència de manera repetitiva, amb elevat ús de la força i adoptar una ritualització alhora de cometre el maltracta.

- “La professora enamorada” (*The Teacher/Lover type*): respon al perfil d'una dona adulta que estableix relacions amb adolescents més joves que ella (entre 11 a 16 anys). Les seves víctimes acostumen a ser els seus propis fills/es, fillastres, fills dels amics, veïns i/o estudiants. En ella s'identifica presència de fantasies sexuals desviades i qualsevol mostra de culpa/penediment serà fictícia al definir la violència sexual com una “aventura”.

- “La trastornada mental” (*The Psychologically Disturbed Type*): respon a una dona adulta diagnosticada de problemes mentals severos tals com: un desordre de conducta o un trastorn de personalitat anti social, entre d'altres.

Les seves víctimes poden ser tant de la seva mateixa edat com persones més joves, i duu a terme la pràctica quan agressora i víctima estan a soles.

Un tret que diferencia aquest tipus de les anteriors descrita rau en el fet que, comparada amb les altres, emprà un major nivell de violència alhora de perpetrar els seus actes.

b.4) Violència psicològica: entesa com qualsevol acció i/o omissió que atempti, o tingui la intenció d'atemptar, contra la dignitat i identitat mental de l'altra persona. És a dir, contra l'autoestima, confiança, identitat personal...de l'altre membre a través de verbalitzar crítiques sobre la seva manera de ser/fer, no tenir en compte les seves opinions i/o demandes, amenaçar-la o fer-li xantatge (amb o sense represàlies), promoure en ella sentiments de culpabilitat en ella, fer-li el buit i/o no escoltar el què diu (Walker, 2000). L'objectiu principal serà des humanitzar-la.

b.5)Violència econòmica: Entesa com aquella conducta que té per objectiu controlar econòmicament i/o professionalment a l'altre membre amb el doble objectiu de fer-la econòmicament dependent i de fer sorgir en ella un sentiment de "deute" permanent amb l'agressora i impedir la ruptura de la relació (Dutton, 1995). Les pràctiques més habituals són: desvalorar el treball, la remuneració percebuda, tenir la titularitat dels tots els comptes bancaris, prohibir-li treballar, demanar explicacions davant de qualsevol despesa i/o obligar-la a demanar-li diners per les seves necessitats prèvia justificacions.

b.6)Coerció/amenaces/intimidació: entesa com aquell maltracta que es produeix quan la maltractadora intimida a la seva parella a través de gestos/mirades, li mostra armes, fa mal als animals, l'amenaça en deixar-la, la incita al suïcidi, l'amenaça amb revelar a tot el seu cercle la seva orientació sexual...

A banda de les violències fins ara descrites, Renzetti (1992) va afegir-ne unes altres i sobre les quals haurien de ser objecte de major nombre d'investigacions per poder copsar la seva incidència real. Aquestes són: obligar al consum de productes ensucrats quan l'agressora coneix de la diabetis de la parella, abandonar en llocs perillosos/aïllats a la parella invàlida.....

b.7) Violència simbòlica: entesa com aquella que es produeix paral·lelament al maltracta de la parella. És a dir, s'ha copsat de l'existència entre el maltracta que efectua l'agressora contra la seva parella amb la perpetració simultània d'altres tipus de maltractes sobre altres persones que conviuen en la mateixa unitat familiar (fills, avis, discapacitats...), vers els animals de companyia o amb la producció de dany sobre coses que tenen valor sentimental per la parella (Kaschkaf (2001). Totes aquestes conductes tenen per objectiu crear por i/o sensació de càstig en la víctima de manera indirecta. Fent que aquesta interpreti que el seu entorn (que creia segur) estigui essent desequilibrat.

4.3 Com s'explica? Teories

La violència que es produeix en la parella lèsbica ha estat explicada des de diferents aproximacions. No obstant, a continuació exposaré les dues més emprades.

4.3.1 Teories monocausals. Aquestes expliquen la violència a partir del trastorn mental de l'agressora (Coleman, 1994) o les seves característiques de personalitat (Caesar, 1988; Hamberger i Hasting, 1986-1988,1991). És a dir, atenen a les circumstàncies fisiològiques i psicològiques de l'agressora. Per això empen eines diagnòstiques com el Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) o el Milion Clinical Multiaxial Inventory (MCMI).

Entre els trastorns que s'hi ha copsat correlació hi ha el trastorn de personalitat esquizoide, el límit, el narcicista, de dependència i l'obsessiu compulsiu (Burch, 1986; Coleman, 1994). D'aquesta manera, s'explicarien els dèficits de comunicació, la manca d'habilitats, d'empatia, la necessita de ser reconeguda, la pobra tolerància a la frustració i a la negativa, la necessitat de sentir-se part de l'altre (per això manifesten tanta por davant una amenaça de separació (Goldstein, 1990), voler recompenses immediates, la impulsivitat en els actes i el control i manipulació obsessiva que exerceixen les maltractadores contra les seves parelles (Mahler, Pine i Bergman, 1975; Masterson, 1981; Freed, 1984; Wastell, 1992; Coleman, 1994).

També s'ha observat que en les agressores hi operen majors nivells d'ansietat, episodis depressius i/o problemes relacionats amb l'abús de substàncies⁸ i/o alcohol (Hasting i Hamberger, 1988).

Les teories monocausals han permès avançar en l'explicació, teorització, descripció de factors protectors. Així com en l'elaboració de plans d'actuació. No obstant, des d'aquesta perspectiva es des reposabilització a l'agressora de la seva conducta. Així com també es nega la possible interacció d'altres factors (p exemple, l'homofòbia, la misiginia, els valors de la societat...) en la gènesi del maltracta (Tom i Bennet, 1990).

4.3.2 Teories multicausals: Aquests model es caracteritza per integrar la visió psicopatològica de l'anterior model, factors socio-culturals i les característiques de la personalitat de l'agressora per explicar el maltracta lèsbic (Elliot, 1990;

⁸ Quan parlem del consum i/o abús de substàncies tòxiques que creen dependència, hem d'entendre-les com a factors precipitadors d'adveniment de situacions violentes. Però mai com a justificadors de la conducta violenta (NCAVP, 2008)

Lobel, 1986; Renzetti, 1992; Renzetti i Miley, 1996), defensant que les relacions violentes no sorgeixen del buit, sinó que ho fan fruit de la interacció entre factors socials, ideològics, culturals i polítics. Tots ells actuarien com a mecanismes de control i poder.

Entre els factors socio-culturals en destaquen quatre: l'homofòbia, el sexisme-misogínia, l'estrès de la minoria (*minority stress*) i la vergonya⁹ (Balsam, 2001).

a) **L'homofòbia**

L'homofòbia va ser definida per Weinberg (1972) com la por irracional caracteritzada per l'odi i la intolerància que manifesta una persona, o grup, vers l'homosexualitat. No obstant, aquesta *por* pot ser exercida des de la pròpia família de la lesbiana. Aquest fet dificulta el seu reconeixement, identificació (*naming*) i la cerca d'ajuda (Cantera, 2004).

Per tant, podem concloure que l'homofòbia opera a mode de mecanisme de control per part del grup majoritari (heterosexual) contra el minoritari (homosexual). En aquest context, l'heterosexualitat actuaria com una *pseudo* homofòbia (Herek, 1990). És a dir, l'heterosexualitat esdevindria el sistema ideològic que nega, estigmatitza i denigra qualsevol altra orientació sexo-afectiva que difereixi del model heteronormatiu. Així que tota pràctica que s'allunyés dels paràmetres establerts seria considerada una desviació fent que tots els problemes que poguessin sorgir en el seu interior fossin invisibilitzats.

Per tant, l'heterosexisme és un constructe discriminatori del qual deriva l'homofòbia i, per tant extensió la lesbofòbia.

Un cop copsada la relació que s'estableix entre aquests dos conceptes, a continuació s'explica quin paper exerceix "l'homofòbia" en la dinàmica de la violència intragènere.

L'homofòbia està formada per dues vessants que es van reforçant mútuament. Aquestes són: *l'homofòbia interioritzada i l'homofòbia externalitzada*.

⁹ El quatre conceptes aquí descrits, així com les seves conseqüències socials, seran aplicats amb el mateix significat quan es parli de la *Transfòbia* en el Part IV del treball

- **Homofobia externalitzada**: es defineix com el conjunt d'actituds i emocions negatives (estigmes, estereotips, prejudicis...) que expressa la societat cap a tot comportament que no segueixi la matriu heterosexual (Weinberg, 1972).
- **Homofobia internalitzada**: es defineix com el procés a través del qual les mateixes persones homosexuals senten rebuig cap a la seva pròpia orientació sexual (Weinberg, 1972). Es produeix un auto-rebuig a l'assumir com a *pròpies* les actituds negatives que la societat atribueix a l'homosexualitat (Shildo, 1994; Sophie, 1987) fent que s'auto convenci que la seva orientació sexual és anòmala per no seguir el model heterosexual. Per això la víctima, de cara a iniciar el camí de sortida de la relació, hauria de començar a aprendre a “negociar” amb aquest tipus d'homofobia.

Aquesta internalització provoca a la persona greus problemes d'auto-imatge que va des de la manifestació d'una manca d'auto confiança, a un quadre depressiu... fins a manifestar conductes addictives amb les begudes alcohòliques i/o drogues (Gonsiorek, 1993; Shildo, 1994). També és important recalcar el sentiment de “culpabilitat” que desenvolupen aquestes persones donat que actuarà com a justificador tant del maltracta rebut com de la seva agressora. Fent que es cregui “mereixedora” de la violència rebuda (Benowitz, 1998; Letellier, 1994), impossibilitant la presa de consciència i, en conseqüència, la voluntat de deixar la relació (Benowitz, 1998; Renzetti, 1997).

Per tant, la homofobia internalitzada opera com un factor de risc en la manifestació del maltracta lèsbica i en el silenciament de les seves víctimes.

La existència d'aquesta “doble” homofobia és ben coneguda per l'agressora i sap com aprofitar-la al seu favor. L'usa a mode d'estratègia per aconseguir un major control i poder sobre la víctima. I alhora, aïllar-la més del seu entorn i augmentar la seva dependència vers aquesta (Morrow i Hawxhurst, 1989; Renzetti, 1992).

b) **Sexisme i misogínia**

En aquest complex sistema relacional, el sexisme juga un paper destacat.

El sexisme l'hem d'entendre com aquella ideologia que es caracteritza per manifestar actituds exagerades que defensen i justifiquen la divisió de la societat per raó de sexes. El seu objectiu és mantenir unes normes de comportament discriminatòries i perpetrar, així, la dominació de l'home vers la dona.

El sexisme és un concepte que no es pot confondre amb la *misoginia*. Aquest fa referència a l'odi i/o aversió que una persona manifesta vers les dones i per tot allò que tingui a veure amb ho femení.

A diferència del sexisme, la misogínia no té per objectiu perpetrar el domini i el sistema de valors patriarcal. Sinó que ho que vol és "eliminar" el sexe femení.

D'aquesta manera el maltracta esdevé una activitat basada en el gènere. Fent que la lesbiana que adopti el rol de maltractador(a) sigui percebuda com aquella que adopta un comportament socialment masculí. I la víctima com aquella que es comporta femeninament. Per tant, les lesbianes maltractadores passen a interioritzar (aquelles que han rebut l'impacte) les normes heteronormatives i homofòbiques que defineixen la dinàmica de la violència en la parella (Kaschak, 2001 ;Ristock, 2002).

c) L'estrès de la minoria:

Fa referència a la percepció que té una persona al fet de pertànyer a una minoria que està essent estigmatitzada i posicionada en un lloc d'estatus inferior respecte l'escala social (Brooks, 1981).

En el cas de les lesbianes l'estrès que experimenten és doble. Per una banda afronten el fet de pertànyer al grup "dones" i, per altra, al fet de pertànyer a un grup de d'orientació sexual minoritari. El de ser "lesbianes".

Com veiem, la lesbiana viu en un doblement opressor si el comparem amb el context en el qual viu una dona heterosexual (Brooks, 1981 ;Renzetti, 1997). Ja que la dona heterosexual només experimentarà *l'estrès* de pertànyer al col·lectiu "dones".

Sense voluntat de minimitzar el dany que pateixen les dones heterosexuales víctimes de violència en la parella, aquestes podran sortir més "fàcilment" de la

dinàmica violenta si es compara amb la situació a que ha de fer front la lesbiana. Ja que aquesta última, tot i poder escapar de la seva maltractadora, mai podrà escapar del context homofòbic, lesbofòbic i misigònic en el qual viu.

Els efectes de l'homofòbia i l'estrès de la minoria poden provocar en la lesbiana maltractada:

- Major probabilitats a ser rebutjada per part del seu entorn.
- Major vulnerabilitat a patir altres episodis de maltracta degut al desconeixement que té el seu entorn sobre la seva orientació sexual.
- Experimentar sentiments de culpa, una baixa autoestima, aïllament, soledat...
- Percebre's a ella mateixa com la *culpable* de la seva situació al haver "escollit" un estil de vida lèsbic.
- Esdevenir més vulnerable a les estratègies manipuladores de l'agressora.
- Manifestar una pitjor salut mental i/o física.
- Desenvolupar TEPT

d) Vergonya

La vergonya fou definida per Fossum i Masson (1989) com aquella experiència interior/subjectiva que fa sentir a la persona com a insuficient.

Quan es produeix una situació que es pot considerar de vergonyosa, aquesta es caracteritza ser viscuda per la persona que la pateix com a molt humiliant, dolorosa i indigne, i fa que la persona se senti que ha estat desposseïda de la seva dignitat i/o que és digne de ser rebutjat. La violència intargènere seria una d'aquestes situacions i la intervenció de la vergonya explicaria (en part) perquè aquesta ha restat amagada i subestimada per la societat i les institucions.

En la violència que es produeix en el marc d'una relació de lesbianes la vergonya és un factor de risc que sempre ha de ser considerat.

Com actua la vergonya? Actua molt connectada amb l'homofobia internalitzada. Podem dir que n'és una conseqüència perquè la nostre sexualitat (així com la nostre identitat sexual) està connectada amb la vergonya que pugui originar aquesta en els (la percepció o a ulls dels) altres (Tigert, 2001). És a dir, afecta a la nostre auto percepció (al *self*). Esser avergonyit per la nostre orientació sexual, és avergonyir-nos de nosaltres mateixos

Seguint amb aquest enfocament, Kaufman i Rafael (1996) ho van connectar amb el rol que juga la vergonya en les vides de les lesbianes, i va copsar com s'establiria una relació entre: la vergonya, el fet de ser homosexual i el control sexual. Segons aquests autors és impossible ser "diferent" (ser lesbiana) i no desenvolupar sentiment de culpabilitat i vergonya per aquest fet. Per tant, s'establiria una relació entre el fet de tenir consciència de ser diferent i el fet de sentir vergonya. Per això és "lògic" que aquestes optin pel silenci i l'aïllament.

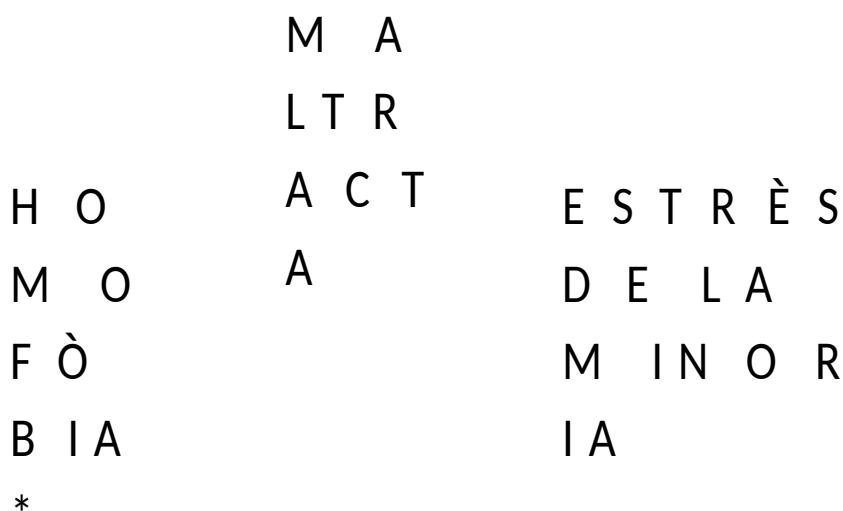

Figura 2. Elaboració pròpia. Interacció dels factors implicats en la violència lesbiana a partir de *The Power of Shame: Lesbian Battering as a Manifestation of Homophobia* de L.M Tigert (2001)

4.4 Gènesi i evolució de la violència intragènere. El cicle de la violència i l'escalada de la violència

L. Walker (1979) va elaborar un model explicatiu centrat en la violència que es produeix en la parella heterosexual i tenia per objectiu definir les raons que impedeixen a la dona (heterosexual) maltractada abandonar la relació. Així com ensenyar-li els futurs episodis de violència que es produirien. No obstant, de les

entrevistes realitzades he pogut concloure que, tant en la violència de parella heterosexual com en la violència intragènere, el cicle de la violència i l'escalada de la violència actuen de la mateixa manera¹⁰. Tot i que s'hi poden apreciar determinats actes que els hi són exclusius.

El Cicle l'integren tres fases en les quals es pot apreciar com es comporten agressora i víctima dins la relació, i com a mesura que es passa de fase els canvis d'humor i conductes de l'agressora van augmentant en intensitat i freqüència. Es produeix l'*escalada de violència*.

1. Etapa I. Acumulació de tensió.

En aquesta primera fase es va gestant el que posteriorment prendrà forma de maltracta.

En aquesta fase la maltractadora comença a controlar tot allò que fa, on va, amb qui va i què diu la seva parella. Es produeixen incidents episòdics que precedeixen el primer acte violent que es produirà en la segona etapa.

L'agressora comença amb comportaments restrictius i controladors que justifica com a preocupació que te per a ella; com una mostra del seu amor. Però a mesura que passa el temps, la maltractadora començarà a dirigir-li insults (entre ells amb contingut homòfob) que actuaran com a reforçadors de l'homofòbia internalitzada en la víctima. També l'amenaçarà en "desvelar" la seva orientació sexual (*Outing*), així com començar a propiciar-li petites agressions físiques com poden ser les empentes.

Davant el primer acte violent la víctima serà capaç d'identificar-la i per això intentarà buscar una explicació a aquest canvi en la seva parella. Però al no trobar-la preferirà assumir la culpa i disculpar la conducta de la seva parella. Assumirà que, molt probablement, ha fet quelcom que l'ha enutjat. És a dir, es responsabilitza de la situació. Per això és normal que en aquesta fase la víctima cregui que podrà solucionar els conflictes de parella. Per exemple, prestant-li més atenció, deixant-li a ella la presa de totes les decisions, entre d'altres (Renzetti, 1992). Però amb aquesta reacció ho únic que s'aconsegueix és dotar de més poder a l'agressora que cada cop anirà tenint més poder i

¹⁰ El Cicle de la Violència descrit en aquest apartat serà de consulta al llegir la Part IV en explicar la violència en la parella *trans**

control sobre l'altra i creant així una dinàmica de parella on ella s'acaba sempre imposant.

2. Etapa II. Descàrrega de la tensió

La tensió latent i acumulada en la fase anterior esclata i es produeix el maltracta (físic, psicològic i/o sexual) en la intimitat. Ja que l'agressora sap (i de sobres) que si l'agressió es produeix fora de l'esfera privada, la seva conducta deixarà d'estar "legitimada" per passar a esser sancionada al no ser compresa per la societat (Molina, 1988).

Un cop comença el primer episodi violent, molt difícilment aquesta situació s'acabarà. La tensió anirà augmentant fins a causar saturació en la maltractadora (Jacobson i Gottman, 1998), el maltracta es repetirà (Tully, 2001) alhora que anirà augmentant en intensitat i freqüència. Produint-se l'assassinat en els casos més extrems. Es produirà el que es coneix com a *escalada de la violència*.

Malgrat que el maltracta acostuma a ser un episodi temporalment breu, aquest pot ser tant intens que tendeix a deixar a la víctima en estat de "shock" i submergida en un estat de confusió, nerviosisme, indefensió, vergonya i solitud, alhora que l'autoestima i la seguretat amb ella mateixa decreix. Per això que, si en l'Etapa I la víctima s'auto culpava, ara la víctima tendirà a minimitzar la importància del maltracta rebut creient que ha estat un fet aïllat i que no es tornarà a produir (Jacobson i Gottman, 1998). Però per la maltractadora, l'agressió li ha servit per a rebaixar la tensió que acumulada. Per tant, n'està obtenint una recompensa que actuarà com a reforçant.

No obstant, també serà en aquesta fase quan la víctima també es plantejarà l'opció de deixar a la seva parella.

3. Etapa III. "Lluna de mel"

Aquesta última etapa es caracteritzarà per una agressora carinyosa, afectuosa i comprensiva vers la seva parella. Per exemple, li farà regals, l'aconterarà, farà cas a les seves demandes i li dedicarà més temps. Però tot acabarà essent un

miratge. Un altre mecanisme de control i manipulació de l'agressora cap a la seva víctima amb l'objectiu de confondre-la (encara més).

Li mostrarà que està penedida i que tot canviarà, justificant la seva conducta de totes les maneres possibles amb l'objectiu d'aconseguir el perdó de la víctima. Inclús si percep l'amenaça d'una possible separació, és freqüent que l'agressora respongui amb treure's la vida si això acaba succeint (Walker, 2000).

Si obté el seu perdó l'agressora haurà aconseguit el seu objectiu (no sempre de manera conscient); haurà establert un nou límit de tolerància de violència en la parella. L'agressora interpretarà que, si l'ha perdonat per X conducta (amb X intensitat), aleshores li permetrà la seva repetició i, per què no, augmentar-ne d'intensitat. Així és com dels insults inicials es passarà a les empentes i d'aquestes als cops, entre d'altres maltractes.

De la mateixa manera, al instaurar-se un nou límit de tolerància, la posició de cadascuna dins la parella també haurà variat.

4.5 Diferències entre la violència en la parella lèsbica i la parella heterosexual

Donat que les persones som individus tendents a fer comparacions, estudiar el maltracta en la parella lèsbica també comporta haver de descriure les similituds i diferències observades entre la dinàmica de violència que es produeix en una relació lèsbica i en una heterosexual.

Com veurem a continuació, el maltracta que es produeix en la parella lèsbica guarda bastants similituds amb el maltracta que es produeix en la parella heterosexual, però també té factors que li són exclusius.

Entre les similituds trobem la presència de certs factors de risc que incrementen la probabilitat que es doni l'abús. Aquests són: del poder (Coleman i Straus, 1986; Myres, 1989), l'abús de substàncies (Shilit, Lie, Bush, Montagne i Reyes, 1990), la voluntat de controlar a l'altre i el fet d'haver estat víctima, o haver estat exposat, amb anterioritat a un episodi violent¹¹ (Lie i Gentlewarrior, 1991).

11

Entre les diferències que hi operen en destaquen tres:

- **La causa**; què origina el maltracta? Quan analitzem la violència de gènere que es produeix en la parella heterosexual, partim de la base de que aquesta violència respon als privilegis-poder que el sistema patriarcal ha atribuït als homes. No obstant, en el cas de la violència de Dona a dona (d'ara en endavant *D->d*) aquests arguments de no hi estan presents, ja que en aquestes relacions no hi ha cap "home". Aleshores, com podem explicar el maltracta en aquestes parelles? S'explica a través del context. Mentre que en la parella heterosexual el maltracta es produeix dins un context misoginic en el cas del maltracta lèsbic, aquest es produeix en un context (a part de misoginic) sexista, homofòbic i lesbofòbic (Renzetti, 1997).

El context s'encarrega de difondre el binomi "home-agressor" i "dona-víctima" i, negar així, l'existència d'una altra realitat (Blasko, Winke i Bieschke, 2007). Aquest discurs, fortament arrelat en els nostres subconscients, ha fet que la lesbiana maltractada experimenti aïllament, minimització/negació de la seva problemàtica i la solitud. Percep que no té el recolzament: ni per part de la societat, ni de les institucions, ni tampoc dels seus familiars.

- La **fusió/unió**. A diferència de la parella heterosexual, els membres de la parella lèsbica mostren major necessitat d'estar més unides entre elles, i per això mostren més por davant la possibilitat d'una possible separació (Lindenbaum, 1985; Pearlman, 1989).

Per què és major la dependència emocional en elles? Això s'explica pel procés de socialització diferencial del qual n'és objecte la dona (*veure apartat 2.2*) a la qual s'educa dins els valors patriarcals i heteronormatius amb l'objectiu de que esdevingui una dona empàtica, sociables, disposada a ajudar i mostrar suport als altres.... (Pearlman, 1989). D'aquesta manera, tota dona que es desmarqui d'aquests rols serà automàticament definida com una *desviada* que amenaça a l'equilibri del sistema. Per això, i sota aquesta amenaça homofòbica-lesbofòbica, una dona amb una orientació

homosexual tendirà a no voler fer públic la seva condició i a guardar-ho com un *Secret*¹².

Com veurem una mica més endavant, la lesbofòbia és un factor que opera amb molta força tant en els mecanismes de control social com en la pròpia família de la víctima.

La família, una institució el significat de la qual té tant poder i força que pot operar com a factor de risc en els casos de la violència en la parella lèsbica. Per què? perquè donat el context en el qual viu el col·lectiu lèsbic, hi ha un elevat risc de ser rebutjades per part de les seves famílies d'origen. D'aquesta manera, els membres de la parella es perceben l'una a l'altre com l'única "família" amb la qual poden sentir-se part, i alhora rebre el seu recolzament (Lindenbaum, 1985). No obstant, la dependència que es genera entre ambdues evoluciona de diferent manera. Mentre que en la víctima la dependència la fa responsabilitzar-se dels conflictes que es produeixen en la relació. En l'agressora, aquesta mateixa dependència la porta a exterioritzar ràbia, enuig..... i d'altres conductes impulsives de caràcter violent davant una possible amenaça de separació i/o ruptura (Renzetti, 1992).

- La tercera diferència la trobem en **l'explicació del maltracta**. En la parella heterosexual aquesta conducta es "naturalitza" i s'atribueix a la desigualtat natural entre home-dona i a la lògica del context sociocultural patriarcal que "obliga" a l'home a adoptar el rol de dominador-controlador i la dona el rol de submissa-passiva (Doménech i Iñiguez, 2002). Per contra, en la parella lèsbica el maltracta s'explica a través del mite "*del maltracta mutu*"¹³(Lobel, 1986). Com que ens trobem davant una relació formada per dues dones (dos "iguals"), les forces davant una possible baralla estarien igualades. I per tant, ambdues seran igualment responsables del maltracta (Renzetti, 1992).

12 Al llarg del TFG s'utilitzarà molt metàfores relacionades amb "secrets" i "revelacions" per explicar la violència intargènere.

13 Aquest mite serà descrit amb major detall en l'apartat 4.6

Hi hauria una quarta diferència en relació al **tracte** que rep la dona lesbiana per part de les **institucions i serveis públics** quan aquesta va a demanar ajuda. Com que aquesta diferència s'ha considerat un tipus de victimització, serà tractada en la Part V quan es faci referències a altres tipus de violència que rep el col·lectiu LGT*B.

4.6 Les raons de l'ocultació de la violència en la parella lèsbica; els mites

Com s'ha comentat al llarg del treball, els mites han operat (i operen) d'una manera determinant en la concepció que tenim de les relacions sexo-afectives (independentment de l'orientació sexual dels seus membres).

A través dels mites s'han negat realitats, s'ha simplificat la realitat i s'han justificat moltes conductes identificables com a violències, obstaculitzant la comprensió del fenomen. I això és molt perillós perquè lluny d'enfortir a la víctima (*empowerment*), el que fan és debilitar la seva capacitat de resposta. De la mateixa manera, els mites contribueixen a “maquillar” clars signes de *lesbofòbia per simpatia*. És a dir, col·laboren a considerar les relacions lèsbiques com a inferiors respecte les d'orientació heterosexuals i minimitzar així les problemàtiques que puguin sorgir en elles (Lobel, 1986).

Per això és molt important analitzar-los i dirimir què hi ha de cert i què no en ells, amb l'objectiu de deslliurar-nos dels prejudicis heterosexistes, homòfobs i sexistes que imperen en la nostra societat i començar a pensar que la violència no pot ser justificada per motius d'orientació sexual o identificació de gènere dels membres de la parella.

Tot i que Island i Letellier (1991) varen elaborar una llista amb els quinze mites imperants en relació homosexual (parella gay), a continuació es presentaran cinc d'aquests, adaptats a la violència que es produeix en la parella lèsbica.

MITE 1: “La relació lèsbica es caracteritza per la igualtat”

“La relació formada per dues dones és una relació basada en el respecte, la igualtat i la tolerància. A més, físicament la complexió física d'ambdues és més semblant a aquella que es pot observar entre una dona i un home. Per tant,

ninguna de les dues voldrà ostentar major poder que l'altre. Per tant és "ridícul" pensar en hipotètics episodis de maltracta entre els seus membres."

La realitat ens mostra com la violència també ocorre en les relacions lèsbiques. En el nostre país s'ha registrat que, de la mostra de dones lesbianes entrevistades, el 70% relata haver estat objecte de violència psíquica i/o verbal per part de la seva parella i el 19% de violència física (ALDARTE, 2011).

Copsant dades internacionals podem veure com la violència en la parella lèsbica no és quelcom exclusiu del nostre país. Coleman (1990), el 46% de les parelles lesbianes les quals va entrevistar, van declarar haver estat víctima d'actes de violència. Rose (2000) el 17-45% de lesbianes han estat (o estan essent) víctimes de maltracta físic per part de les seves parelles. I Ohms (2002) va concloure que en quatre de cada cinc relacions lèsbiques hi ha violència. Per la seva part, i abordant el tema de l'aspecte físic, Lobel (1986) va concloure que la lesbiana que agredeix pot ser de complexió forta com fràgil. En aquest últim cas, en comptes d'emprar l'agressió física, tendirà més a emprar la violència psicològica, estratègies de control, intimidació i/o coerció vers la seva parella.

MITE 2: "El maltracta en la parella lèsbica és mutu"

"En cas que es produís un episodi violent ambdues serien igualment responsables i el maltracta respondrà a una resposta de defensa per ambdues parts (Hart, 1986). Fent que cada membre sigui, alhora, víctima i agressora (Renzetti, 1992; Asheran, 2006)."

Aquest mite és el més perillós per a la víctima donada la forta càrrega lesbofòbica que impera; ja que el "discurs" es ben conegut per l'agressora i l'aprofita per a justificar la seva conducta dient a la víctima que "si ha hagut de maltractar-la ha estat perquè en part també es culpa seva".

Aquest discurs lesbofòbic (que en un primer moment la víctima pot no creure) passa a ser interiroitzat quan aquesta surt a demanar ajuda i es troba que la resposta que obté per part d'institucions i societat és la mateixa que li ha donat la seva agressora. És a dir, que si l'han maltractada serà perquè "alguna cosa ha fet". Aquesta reacció la deixarà en un estat de confusió considerable.

Començarà a creure que potser, si que és cert el que diuen i que n'ha fet un gra massa. Aquest tipus de pensaments s'aniran repetint en la seva ment, el sentiment d'auto culpabilitat s'anirà enfortint i tot això la portarà a estar més atrapada dins d'aquesta relació.

No obstant, el que sí és cert és que les dones lesbianes (en comparació amb les dones heterosexuales que estan essent víctimes de les seves parelles) tendeixen a ser més agressives davant l'agressió de la seva companya com a resultat a la seva auto defensa davant d'altres agressions ja patides (Renzetti, 1992).

MITE 3: “L'abús sexual no es produeix en les relacions lésbiques”

El sexe encara és un tema tabú en la nostra societat i això repercuteix en l'acceptació d'un possible episodi d'abús sexual en la parella.

A part, tenim molt interioritzada la idea de que la violència sexual només es pot produir a través d'una penetració penis-vagina (Renzetti, 1992). Però el maltracta sexual pot adoptar moltes altres formes. Per exemple, tocaments, dirigir paraules obscenes (“puta”, “guarra”, etc), la visualització forçada de material pornogràfic, obligar sota amenaça a mantenir o visualitzar relacions, etc.. Si no compremem que per a que hi hagi violència sexual no es necessària la penetració, no ens hauria de sorprendre si no es creu en la possibilitat de l'existència d'un abús sexual en la parella lèsbica. No obstant, s'ha copsat que als EUA, un 10% de lesbianes n'ha patit (Rose, 2000).

MITE 4 : “L'agressora és sempre la lesbiana “butch”

El rol de la lesbiana ha evolucionat en aquests darrers anys, però el que s'ha mantingut invariable (perquè s'adequa als nostres esquemes del què és ser una lesbiana) ha estat la imatge de la lesbiana *butch*.

La *Butch* és defineix com aquella lesbiana que encarna el rol masculí tant en l'àmbit privat com públic. Això vol dir: assumir l'aspecte, vestimenta, conducta...és a dir, demostren una masculinitat. Són dones/lesbianes que es perceben com a masculinitzades (Glmeno, 2005). Aquesta imaginària mental és el que ens porta a establir la relació:

lesbiana butch - □ *Masculinitat* □ *Maltractadora*

No obstant, aquesta imaginària és ben coneguda per l'agressora que sap com aprofitar-la. Per exemple, la lesbiana que compleix amb els estereotips femenins que la societat i les institucions esperen de la dona heterosexual (la lesbiana *Femme i/o Chic*¹⁴). Aquesta pot anar a la policia i dir als agents que ha estat víctima de violència per part de la seva parella. I la policia, basant-se en la seva imatge (delicada, ben vestida, maquillada...), la creurà al complir amb els dictàmens heteronormatius de dona i de víctima. Però una lesbiana pot ser igual de femenina que una dona heterosexual. I, de la mateixa manera, no hi ha cap estudi que demostrï la existència relacional entre les dones masculines i el fet de manifestar una conducta violenta (Everyday Feminim, 2013).

No existeix un prototip físic que ens permeti identificar a l'agressora a simple vista.

MITES 5: “Si no abandona la relació és perquè no vol”

Les lesbianes i les dones heterosexuals es troben amb els mateixos obstacles per a sortir d'una relació abusiva.

Hem de concebre aquest mite partint del fet de que deixar una relació abusiva (ja sigui en el sí d'una relació heterosexual com homosexual) és difícil.

En ambdós tipus de relacions hi operen: el sentiment “d'amor” romàntic, la creença de que ella canviar (sent aquests dos els més importants - Renzetti, 1992, 1995), la vergonya a fer-se pública la situació, la fidelitat, la dependència econòmica, el fet de perdre la custòdia del fill/a, no saber a on, ni com, ni a qui demanar ajuda, tenir vergonya alhora d'explicar la problemàtica....(Ferris, 1997; Island i Letellier, 1991; Jacobson i Gottman, 1998; Straus, Gelles i Steinmetz, 1980). Tot això fa que la víctima experimenti una falta de reconeixement, així com una baixa autoestima i alt nivell de dependència, per part de la víctima que fa que, malgrat que des de fora podem copsar que hi ha raons (suficients) per

¹⁴ La lesbiana *Chic* és la visibilitat lèsbica que sorgí als 90 com a producte del capitalisme, amb l'objectiu de calmar *l'ansietat* del patriarcat en relació a la sexualitat de les lesbianes. És una lesbiana “inofensiva” i semi pornogràfica. Una lesbiana eròtica amb la que els homes també poden fantasiejar.

deixar la relació, per a la víctima aquests mots “motius” són inexistents. Ella no els percep com a tals.

No obstant, en el cas de les lesbianes hi operen altres obstacles que els hi són exclusius i que fan de l'abandó una tasca molt més complicada. Aquest és, sense dubte, el rol de l'homofobia exterioritzada i internalitzada. Això fa que els seus membres siguin més tendents a la negació.

Un altra motiu pel qual no abandonen la relació el trobem en el fet de que la mateixa víctima no vol que la seva situació sigui coneguda per les conseqüències negatives que això li pugui produir (ja a nivell familiar, amistats, laboral/econòmic...). Ja que la societat veu a la lesbiana com a “malalt”, “violent”o “rebel” (en la bibliografia es referia amb *sick* , *violent and uncontrollable* - Lobel, 1986; Oatley, 1994).

4.6 Com és l'agressora i la víctima? El perfil

A dia d'avui, els estudis realitzats (Selinger, 1996) no han trobat uns indicadors determinants alhora de descriure un perfil únic de “víctima” i “agressora” en variables com la classe social, el poder adquisitiu, la ètnia, la professió, el nivell formatiu i/o el grup religiós. Per tant, haurem de parlar de característiques psicològiques compartides o, simplificant, de perfil.

4.6.1 El perfil de la maltractadora

La **maltractadora** es caracteritzaria per presentar (Huss i Langhinrichsen-Rohling, 2000; Lobel, 1986; Jacobson i Gottman, 1998; Dutton, 1995; Renzetti, 1992; Holtzworth-Munroe i Stuart, 1994):

- Un baix nivell d'empatia
- Major dependència
- Baixes habilitats socials en les relacions
- Sentiment de legitimació a controlar a la seva parella a través de qualsevol tipus de conducta (inclosa a la violenta)
- Necessitat de tenir control i poder sobre les seves parelles i, per això, també utilitzen les amenaces, la coerció, intimidació...
- Mostren por a l'abandonament. Davant aquesta possibilitat, la maltractadora recorre a retenir a la seva parella.

- Antecedents d'haver estat víctimes o testimonis d'episodis violents en la seva infància.
- La violència és exercida dins la parella. No acostuma a ser violenta en els altres àmbits de la seva vida diària. És a dir, de cara "a fora" la maltractadora es vista com una dona "decent" i respectuosa amb els altres (Dutton, 1995).

Continuant amb la figura de la maltractadora, Gondolf (1992) va elaborar una tipologia amb tres perfils d'agressores.

a) **"L'agressora típica"** (*The Typical batterer*): La maltractadora no pateix cap trastorn mental, tampoc mostra conductes addictives a substàncies (droga i/o a alcohol) i no es mostra violenta amb la gent de fora. Per això no té cap antecedents delictius i/o criminals i/o violents.

b) **"L'agressora sociòpata"** (*The Sociopathic batterers*): La maltractadora considera la violència com una eina adequada (i acceptada socialment) alhora de solucionar els problemes per això que el control i poder que exerceixen s'estén a qualsevol àmbit de la seva vida (no només al de parella).

La violència que manifestarien seria molt severa si la comparéssim amb la que es produeix en les altres tipologies perquè acostuma a emprar armes de foc o ferir de gravetat a les víctimes. També acostumaria a recorre a l'amenaça de mort i/o la de fer-li més mal la pròxima vegada. De la mateixa manera, acostumen a obligar a la víctima a mantenir relacions sexuals amb elles post episodi de violència. No obstant, no tindrien un historial delictiu perquè no acostumen a ser enxampades pel sistema.

Molt probablement són diagnosticades de trastorn de personalitat i acostumen a presentar problemes de drogoaddicció. L'agressora mostrarà distorsions cognitives que actuaran com a justificadores de la seva conducta. A més, no és estrany que acostumin a justificar els seus actes a través de les creences religioses.

c) **"La maltractadora anti-social"** (*Antisocial batterers*): La maltractadora té diagnosticat una malaltia mental o un trastorn de personalitat. Així com també problemes d'abús de substàncies i un historial criminal. Executen les conductes

violentes amb major freqüència i severitat per ho que són més fàcilment detectades pel sistema.

4.6.2 El perfil de la víctima

En el cas de la víctima passarà el mateix. De la mateixa manera que les maltractadores tenen un perfil heterogeni, les víctimes també poden respondre a qualsevol estrat social, nivell formatiu, ètnia, etc. Per tant, tampoc podem descriure un perfil concret. No obstant, al igual que ha succeït amb les agressores, els estudis realitzats fins la data han permès extreure algunes característiques que es repeteixen en altres víctimes de violència intragènere lèsbica (Akpodiete, 1993; Walker, 2000, Neison, 1993; Lobel, 1986; Renzetti, 1992). Aquest són:

- Experimenten vergonya, aïllament i repressió amb major freqüència i intensitat.
- Viuen exposades a una doble victimització. La que li produeix la seva parella i la del context cultural, social i polític.
- Han crescut en famílies on la violència hi ha estat sempre present i/o inclús han esdevingut víctimes.

4.6.3 FIRO-B

El FIRO-B (*Fundamental Interpersonal Relations Orientation-Behaviour scale*) és una eina d'auto informe (self-report assessment) integrada per 54 ítems que mesuren el control i l'afecció a través de 6 escales que puntuen de manera independent. S'administra en vint minuts i l'avaluador tardarà uns altres vint en sumar els resultats i obtenir una puntuació que anirà del 0 (baix) al 9 (alt).

Ho que més destaca d'aquesta eina és l'orientació no patologitzadora. El FIRO-B presta atenció al fenomen des d'una perspectiva més àmplia i integradora on els factors socials i culturals també hi estan presents.

Ha estat utilitzat tant per fer una aproximació al perfil de la lesbiana víctima i agressora, com de cara a entendre millor la dinàmica de control que es produeix en les relacions lèsbiques.

Les escales són les següents:

1. **Expressed inclusion** (eI). Necessitat que té la persona a associar-se amb altres persones.

2. **Expressed control** (eC). Tendència que té la persona a assumir responsabilitats, prendre decisions o domina a altres.

3. **Expressed affection** (eA). Relatiu a la tendència que mostra una persona de cara a involucrar-se, o establir relacions, amb altres

4. **Wanted inclusion** (wI). Desig que mostra la persona a voler que els altres el tinguin en compte alhora de fer plans.

5. **Wanted control** (wC). Tendència que mostra la persona a deixar en mans dels altres la decisió sobre aspectes que l'afecten directament a ell.

6. **Wanted affection** (wA). Fa referència a la tendència que mostra una persona a voler que els altres es mostrin pròxims a ell.

Dels estudis efectuats amb una mostra control (dones lesbianes no maltractades ni agressores) i una mostra experimental (dones lesbianes que havien estat agressores i/o víctimes), van concloure que el perfil de l'agressora i la víctima era el que apareix a la Figura 3.

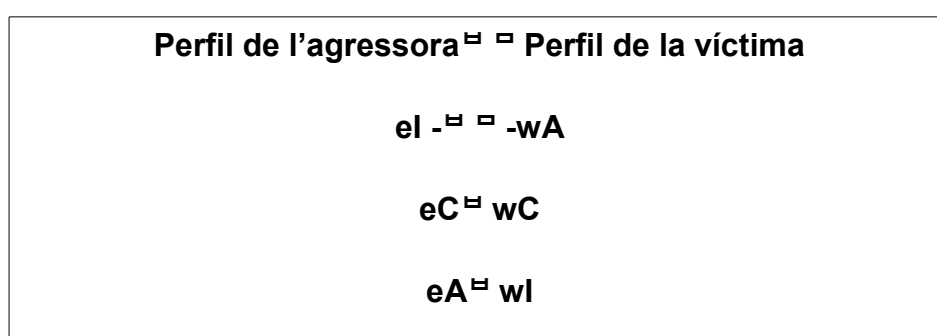

Figura 3. Elaboració pròpia. "El perfil de l'agressora i la víctima". A partir de *Lesbians who abuse their partners: using the FIRO-B to assess interpersonal characteristics* de Poorman i Seelau; 2001.

La lesbiana víctima puntua inferior que l'agressora en les dimensions eC i wC reforçant així la hipòtesi de que la víctima serà una persona que tendirà a

sotmetre's als altres. Això ens fa pensar que l'agressora serà una dona amb tendència a no voler seguir les normes i a mostrar conducta antisocial (o de delictiva) (Schutz, 1978; Ryan, 1989). També que la seva personalitat es caracteritzarà per mostrarà una major necessitat d'estar "unida" a una altra i, per això, experimentarà autèntica por davant la possibilitat de ser abandonada (Schutz, 1978; Ryan, 1989).

Aquesta dinàmica interna en la relació lèsbica és generalitzable al maltracta que es produeix en la parella heterosexual. Per tant, no hi hauria diferències significatives entre l'agressora i l'agressor en relació a aquestes dues dimensions (*eC* i *wC*). Això ens suggereix que, independentment del gènere o l'orientació sexual de l'agressor, ambdós comparteixen habilitats personals deficientes i certes limitacions (Hofeller, 1983).

Per la seva banda, la víctima puntuarà més baix en les dimensions relatives a l'assertivitat i al desig d'involucrar-se emocionalment amb altres (Schutz, 1978).

L'agressora només aconseguirà un estat de "confort" en la relació si sap que és ella (i només ella) qui controla la relació. Per tant, l'agressora adopta el rol de "*lider*" en la parella i serà qui prendrà totes les decisions. D'aquesta manera, si percep que la víctima comença a prendre decisions i/o a fer coses sense respectar la jerarquia interna, ho interpretarà com una presa de poder i, per tant, es sentirà legitimada a maltractar-la per tornar a recuperar l'equilibri que li havia estat arrebatat.

No obstant, davant de cada nova agressió que faci, la violència anirà augmentant; ja que creu que a major violència, major nivell d'obediència mostrarà la víctima.

Amb les conclusions del FIRO-B es reforça el Cicle i l'escalada de la violència (veure apartat 4.4)

PART IV: LA VIOLÈNCIA EN LA PARELLA
*TRANS**

5. LA VIOLÈNCIA EN LA PARELLA *TRANS**

5.1 .A què ens referim quan parlem d'una persona *trans**?

Si fem un cop d'ull als principals manuals i diccionaris podrem veure com aquest terme es definit de maneres dispars.

D'acord amb el **Manual Diagnòstic estadístic dels trastorns Mentals**, en la seva cinquena edició (DSM-V), la persona *trans** està definida dins la categoria dels “Trastorns d'identitat de gènere”. concretament en el grup de “Disfòries de gènere” (F64). Adoptant aquesta classificació es produeix un canvi de perspectiva.

En l'edició anterior (DSM-IV-TR), la pràctica *trans** estava classificada dins la categoria dels “Trastorn de la identitat sexual”. Connotació que portava a considerar aquesta pràctica com un trastorn. No obstant, avui en dia, el terme “Trastorn” ha estat substituït pel de “Disfòria” amb l'objectiu d'emfatitzar que el problema clínic no rau en la “identitat” pròpiament, sinó en el malestar que (pot) ocasionar la incongruència que sent la persona entre la seva identitat de gènere i el gènere que li ha estat atribuït culturalment en base als seus òrgans sexuals.

D'altra banda, la **Real Acadèmia Española** (RAE) utilitza una definició fragmentària que ens obliga a “adjuntar” les diverses excepcions que es contempen per poder obtenir una definició global. D'aquesta manera la RAE defineix a la persona *trans** com “*aquella persona que se sent de l'altre sexe i adopta la seva vestimenta i comportaments i que, a través de tractament hormonal i intervenció quirúrgica, adquireix els caràcters sexuals del sexe oposat*”.

I finalment, l'**Institut d'Estudis Catalans** (DIEC2) la defineix com una pulsíó, desig o obsessió. Concretament s'hi refereix com “*el desig irreprimible de donar al propi cos l'aparença del cos del sexe oposat, encara que calgui sotmetre's a intervencions quirúrgiques i tractaments hormona*ls”.

5.2.El trànsit; una migració de gènere i valors

Com s'ha comentat en la primera part (veure apartat 3.2), el gènere es defineix com la interpretació cultural del sexe que fa la societat. O, com diria Butler (1988), “*el cos és un artefacte socialment legitimat i que respon a un ideal cultural*”. Per tant, el gènere i la seva identitat han de ser entesos en termes de *construcció i de construcció* que no es limiten al binerisme sexual i a la heteronormativitat imperant en la nostre societat, entenen aquesta com el model hegemònic discursiu de la intel·ligibilitat de gènere que defensa que per a que els cossos siguin coherents han d'estar sustentats en un sexe estable que permeti manifestar un gènere estable. És a dir, que *l'home* ha de ser representat per allò *masculí*, i la *dona* ha de ser representada per allò *femení* (Butler, 1990).

Entendre el gènere en termes “constructius” i de “dinamisme” és molt important per poder entendre el contingut que segueix. Per això que defensaré la pràctica *trans** com un procés a través del qual una persona “muda”, de manera voluntària i conscient el seu cos al cos del gènere oposat per produir-se així un trànsit íntim. Un trànsit que “impacte” en el centre del sistema heteronormatiu al “localitzar” a una persona que no pot ser “ubicada” en cap de les dues caselles definides pel binarisme. Una persona que viu en l'ambigüïtat i això no es pot permetre. Per tant, serà considerada una persona estrany, una persona incoherent i/o transgressora que surt dels marges (vulnerables) del sistema social (Douglas, 1966). De fet, la Sònia en l'entrevista mantinguda em diu que pels homes cisgènere (ara en endavant *cis*), les dones *trans** són “desertores” de la masculinitat.

Tal i com va dir la Paula¹⁵:

“La nostra societat en la que vivim té una tendència natural, suposo que per supervivència i seguretat, a etiquetar-ho tot (.....)Perquè el que no està etiquetat no existeix. (.....)És natural que tu i jo estiguem parlant aquí, al costat de la font Màgica de Barcelona, Catalunya, Espanya, bla bla bla i que la gent que passa per a qui al voltant és “natural” que em mirin; ja que no responc a

¹⁵ Aquest apartat s'ha anat elaborant combinant la cerca bibliogràfica amb les declaracions obtingudes via entrevista a persones *trans** que he realitzat. Per motiu de privacitat i confidencialitat els noms que apareixen aquí no són els reals.

l'estereotip ni de noia ni de noi. Per tant, ho primer que fan què és? Investiguen. Em fan un scanner, que és una passada d'ulls de d'alt a baix i d'esquerra a dreta, per intentar identificar. Però no ho fan (en línies generals) per saber què passarà o per saber qui sóc jo. Ho fan per la seva pròpia seguretat. A mi no em cal mirar-les. Són elles les que necessiten mirar-me per identificar-me i saber com m'han de tractar, de quina manera m'han de tractar, etc”

Mitjançant entrevistes que he realitzat a persones *trans**, i de la mateixa manera que va concloure Beltran (2004), un dels motius pel qual una persona *trans** decideix iniciar el trànsit, està en el fet de voler “deixar” de ser *allò* que ha estat definit per la biologia i posteriorment reforçat per la societat a través dels rols atribuïts, més que pel fet de voler assolir un “nou” cos congruent amb la seva identitat.

Així ho descriu la Sònia i la seva parella:

“Transites de gènere i de valors (...) passar d'home a dona és una alliberació. És algu fantàstic. Entrar en un altre terreny, una altra dinàmica, una altra dimensió on els valors són diferents. Passes de la competició a un terreny on ho important és cuidar i l'afectivitat. Hi ha valors diferents a ho masculí (...) A les dones també se'ls hi posen unes expectatives diferent a la dels homes: has de ser una bona mare, has de tenir fills....(...) Jo m'he “lliurat” de les expectatives que es tenia sobre mi, però “passar”, renunciar, dels privilegis d'home no és fa espontàniament. Per posar-te unes faldilles...no” La seva paella va afegir: *”Per molt que canviïn, la pols no la treuen”*

Com podem veure, tant la dona *trans** com l'home *trans** fan èmfasi de les qualitats negatives que hi ha al se un home o una dona. I de la mateixa manera, cap dels dos nega que el fet de tenir una “nou” físic/aparença que compleixi amb els ideals de feminitat i masculinitat establerts socialment, ajuda a ser (de nou) acceptat per la societat. Així que només si la persona *trans** fa una bona *performance* aconseguirà passar desapercebut/da i es guanyarà els aplaudiments- reconeixement de la societat. Podrà així tornar a formar part de la “normalitat” i evitar el “càstig”.

Un exemple (graciós) el tenim amb les declaracions de la Sònia:

“Fa dos anys i havia una colla de nanos, adolescents, que es reunien en una placeta que hi ha al costat d’EnFemme i, bueno, es dedicaven a tirar pedres a la porta i al final un dia van tirar una pedra massa grossa que va estar a punt de trencar el vidre i vaig sortir. Aquell dia anava de tio. Si, casualitat de la vida. I me’ls vaig encarar i els vaig dir que el pròxim que tirés una pedra li partia la cara. En plan “machito”. Ara el chaval alfa d’aquella colla ha crescut i de quan en quan passa pel Guinardó i diu alguna cosa. Ara jo ja no li puc dir “te parto la cara” ”

5.3 La violència intragènere està justificada, L’escala de la respectibilitat social.

Entenen el trànsit com un procés de trànsit de gènere, ens ajudarà a entendre millor la violència (així com la seva dinàmica) de la qual són objectes els seus membres per part de la societat (estaríem referint-nos als *hate crimes*) i/o de les seves parelles i familiars.

Des de la teoria de la dominància social (*SDT*) (Sidanius i Pratto, 1999) podem veure com totes les societats mostren una tendència a estructurar-se al voltant de sistemes integrats per grups. Cadascun d’ells es defineixen per tenir grau de poder i estatus sobre els altres grups. D’aquesta manera podem veure com l’home, el gènere masculí, els cisgènere i els heterossexuals es defineixen/posicionen com el grup dominant. I la dona, el gènere femení i els pertanyent al col·lectiu LGTB, com el grup minoritari i, per tant, el grup no-privilegiat i el qual ha de ser dominat, oprimat i, si escau, maltractat pel grup dels dominadors.

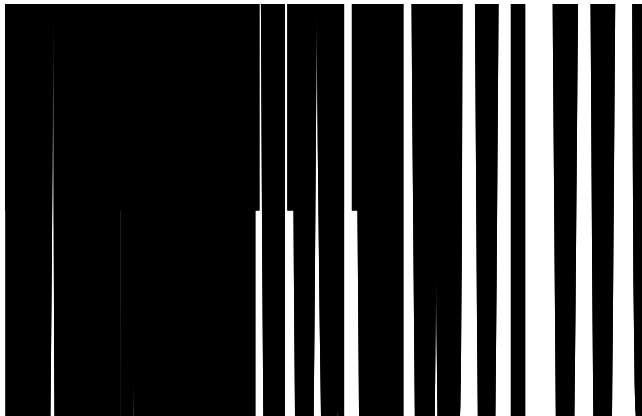
Per això, quan les dones passen a adoptar un estatus social superior (transiten cap al gènere masculí i esdevenen homes *trans**) veuen com poden “venjar-se” dels desavantatges que han estat patint quan eren dones cis.

Els homes *trans** (dones d’origen) saben què és estar al “fons” de l’escala social. Saben que és ser “víctimes” del sistema patriarcal en algun(s) moment(s) de la seva vida i això els causa tensió interna (Roy, 1977) que, de

no tenir bons mecanisme d'auto regulació interns, les porta a expressar violència.

Esteban, un home *trans**, ho va relatar així:

“Los privilegios son diferentes y hay que saber llevarlos (...)El hombre trans sube un escalón. Te escuchan más. Si yo voy a dar una opinión ahora, la puedo dar sin tener que emplear la misma violencia. Ahora simplemente con decir que voy a hablar ya me dan la palabra, entrar en un espacio de hombre ahora ya tengo un espacio....antes no. Antes cuando era una chica era como: “vamos a cederle un espacio”. Ahora no. Ahora me toca. En cambio si eres mujer trans* no tienes ni siquiera el mismo respeto que una mujer. O sea, pasas de ser el más respetado como hombre por no pasar por el mismo respeto que una mujer. Ni siquiera por el mismo respeto que tendría un negro. Ni siquiera con el mismo respeto que tendría un niño. Pasas de lo más arriba a lo más bajo (.....)Esto es una violencia mucho más difícil de llevar”*

A mode de síntesi he elaborat la següent figura per poder copsar com, entre el mateix col·lectiu de dones, existeix una jerarquia, i situació de marginalitat respecte l'espai femení, establerta que portaria a justificar els actes violents contra els grups que ocupen la base de la piràmide.

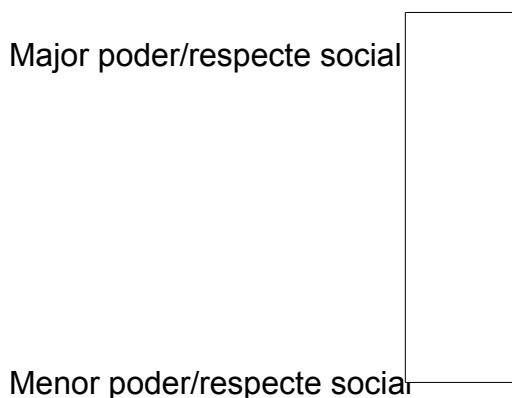

Figura 4. Elaboració pròpia “L’escala de la respectabilitat social” A partir del contingut de les entrevistes realitzades.

Aquesta dinàmica que impregna la societat pot ser generalitzada a la conducta violenta que es produeix en la parella *trans**.

Seguint amb el discurs heteronormatiu no serà difícil *creure* que un home *trans** li serà més fàcil manifestar una conducta violenta que no pas a una dona *trans**. De la mateixa manera, a la dona transsexual li serà més fàcil manifestar comportaments de rol femenins (estarà “*alliberat*” de les responsabilitats masculines). D’aquesta manera l’home transsexual es comportarà d’acord al ideal social de la masculinitat. I la dona transsexual es comportarà de la mateixa manera que ho faria una dona “protip”. Això ens permet entendre perquè els membres de les parelles que passen a actuar d’acord amb els estereotips masculins ¹⁶ (els homes *trans**) són més tendents a manifestar i dur a terme conductes violentes contra les seves parelles (McKenry et al. 2006; FEGLTB Informe 2011).

5.4 Factors implicats en la violència *trans**

Per explicar com sorgeix la violència intragènere considero que s’ha de diferenciar entre els factors socials i els íntims de la parella.

5.4.1 Factors socials

Malgrat haver-me referit abans que el trànsit és un procés íntim, la realitat ens mostra com els efectes d’aquest no només repercuteixen en la persona *trans**, sinó que els seus efectes s’estenen al conjunt de la societat i, sobretot, al seu entorn més immediat (m’estic referint a les seves parelles i als fills/es).

Donat que la societat només accepta unes formes determinades d’expressió de gènere. Restringint així la lliure expressió de gènere. Per això, i amb l’objectiu de “castigar” a tot aquell/a que se’n desviï i garantir l’estabilitat-reproducció de la matriu heterosexual, la societat ha ideat tot un seguit de mecanismes.

16

Aquests són¹⁷ (Beltran, 2004; Ristock, 2005; Roch & Morton, 2010; White & Goldberg, 2006):

- **Patologització:** a les persones *trans** se les tracta com “malalts mentals” per justificar tant la seva exclusió de la societat com tot acte violent del qual puguin ser objecte. Una mostra la tenim en la inclusió de les persones *trans** en els sistemes de classificació de trastorns mentals. D'aquesta manera l'agressor/a creu que està agredint a una “no persona”. A una persona que ocupa una posició inferior dins l'escala social i que no segueix la heteronormativitat. Per tant, el seu maltracta queda justificat.

L'entrevista amb la Sònia ens deixa aquesta reflexió::

“Penso que no hem d'estar en el Manual. Primer perquè som persones sanes, som saludables i no tenim cap mena de trastorn mental. Disfòria de gènere, de què? Jo no he tingut mai un malestar amb el meu cos anterior. Jo m'he trobat a gust amb el meu cos masculí (...) A què esperen els senyors del DSM-IV i de l'Associació Americana de Psiquiatria? Van tenir que fer ho mateix amb els homosexuals. Vull dir, passar de ser una malaltia “enfermiza patològica” a tenir-ho que treure. I en el cas de la transsexualitat saben que ho hauran de treure (...) a què esperen? (...) De cop i volta et converteixes en un individu patologitzat. No tinc prou problemes que a més tinc un metge que m'està dient: “tu estàs malalt” ?”

O com manifestava la Paula:

“No m'agrada gens estar etiquetada, evidentment. Les etiquetes porten a malentesos i confusions (...) hem de trencar aquestes etiquetes (...). Fixa't-hi que estic fugint tota l'estona de la paraula “normal”. Perquè què, què és “normal” i què és “anormal”, sinó ho “natural” (...) Entenc que tinguem aquest principi d'etiquetes, però em d'anar més enllà i sobretot d'aquestes etiquetes normatives que venen de protocols i les fan servir les UTIG¹⁸, que fan servir això com a dogma de fe. Com si fos la Bíblia de la medicina”

17 S'han de completar amb els factors socials descrits en 4.3.2

- **Associació a un col·lectiu de risc.** La societat tendeix a presentar a la persona *trans** com a una persona involucrada en determinades pràctiques de risc com són la prostitució, el SIDA i la drogoaddicció. Així com un desviat sexual i/o pervertit.

Tots aquests mecanismes porta a la persona a interioritzar la transfòbia (Veure apartat 4.3.2) i portar a sentir-se mereixedors de “càstigs”.

5.4.2 Factors propis de la dinàmica de la parella

I si ens centrem en les situacions que es poden produir dins la parella, podem definir tres episodis en els quals el risc de produir-se violència en la parella *trans** augmenta (Roch i Morton, 2010).

- El membre cis de la parella descobreix el *secret* de l'altra o la mateixa persona *trans** li ho *confessa*. Li explica que no se sent agust *interpretant* els rols de gènere que li han estat imposats des del naixement i que per això *actua* amb el rols oposats als esperats socialment.
- La persona *trans** decideix presentar-se davant el seus (familiars, amics) amb la “nova” identitat.
- La persona *trans** decideix sotmetre's a un tractament hormonal i/o a una operació de re assignament de sexe. Manifestant així la voluntat de finalitzar el trànsit iniciat.

Per resumir aquest tres episodis considero adequat transcriure una part de l'entrevista que vaig mantenir amb la Clàudia. En ella es poden observar exemples de tots ells:

“L'últim dia que vam xerrar, perquè a l'endemà jo me'n vaig anar, li vaig dir: és que a vera, jo estic en un punt de plena transició. Ara sé el què sóc i no vull aturra-me aquí on estic. Vull arribar fins al final (...) Jo m'hormonava i ella no ho tolerabe. Ella va dir havia passat de tot. Què ella m'havia dit que “No” i jo

18 Es fa referència a la Unitat de Trastorns de Identitat de Gènere de l'Hospital Clínic de Barcelona. Fins a dia d'avui és l'únic recurs públic que hi ha a Catalunya per atendre el trànsit de les persones *trans**

m'estava hormonant(....) Li vaig dir: tu el que voldries seria posar-me dins de l'armari, tancar-me en clau i llençar-la per a que aquí no hagués passat res "

5.3 Diferències amb la violència heterosexual. La pèrdua i el dol

La violència que es produeix en aquest tipus de parella guarda bastants similituds amb la parelles heterosexuales. No obstant, si que podem apreciar certes diferències que la fan estar immersa en una dinàmica més complexa que les fins ara presentades.

La primera diferència està en el fet que el/la membre *trans** de la parella és una persona que està transitant. Una persona en procés de "creació que està interpretant dos rols de gènere alhora. El pertanyent per "norma" al seu sexe biològic i el rol de trànsit.

Mantenir una relació amb una persona *trans** és viure una situació complicada. Suposa conviure amb "dues persones" alhora. Per una banda, amb l'home/dona del qual et vas enamorar i amb el/la quan mantens una relació. Però per l'altra, també suposa haver d'acceptar que aquest "*home/dona*" està patint dins aquest cos. La persona *trans** viu la seva situació com de "vida o mort". Pensa que si no aconsegueix veure's (independentment de si ha fet o no la re assignació de sexe) com *allò* que sent que és, no val la pena viure. Per això dins el col·lectiu *trans** l'índex de suïcidi és tant elevat¹⁹.

Aquest *escenari* farà que al membre de la parella cis li sigui plantejat un dilema del qual només podrà escollir una única resposta. Haurà de decidir si continua amb la relació i accepta la "nova" identitat de l'altre membre, o posar punt i final a la relació. No obstant, també es pot produir una tercera opció. Decidir continuar amb ell/a amb "l'esperança" que aquesta situació canviarà i que l'ajudarà a fer-li entendre que està equivocada.

Hem parlat de *pèrdua* i per això ara haurem de parlar del seu *dol*. Què comporta la *pèrdua* en el membre cis?

¹⁹ Segons NTDS (2011), el 41% de persones *trans** manifesten haver intentat suïcidar-se, enfront de les respostes obtingudes en la població general que se situa al voltant del 1,6%.

El trànsit al qual es sotmet la persona *trans** suposa deixar endarrerir una identitat donada de naixement per donar la “benvinguda” a la nova identitat construïda i amb la qual se sent un/a mateix. No obstant, aquesta situació pel membre cis l’interpretarà com una “amença” al seu entorn equilibrat i del seu cap sorgiran moltes preguntes (i pors). Per exemple: “*si continua amb la relació, serà homosexual? Si ella sempre ha tingut clar que la seva orientació sexual era heterosexual*”, “*Què haurà de dir als seus familiars?*”.... La parella cis es veu immersa en un procés en el qual experimenta una sensació de pèrdua d’identitat (Beemyn and Ranking,2011).

Així mateix ho va descriure la Sònia i la seva parella.

Sònia: “*Hi ha pors en molts sentits (...)De cop i volta, no sé si serà realment cert, però la teva parella és la que de cop i volta li cau la por al damunt i es queda allà...patint per tu i per ella. Ja que hi ha altre qüestions. Imaginar-se allò de les teves veines pujant per l’ascensor i comentant: “t’has enterat que fulanita del tercer que el seu marit...” Pues ho millor no t’agradari sentir aquest tipus de comentaris ”*

Parella: “*Però aleshores et trobes que, en el nostre cas portàvem quinze anys junts, arribes un bon dia a casa i uuuuuuu et trobes amb “jo em vesteixo de dona”. Aleshores dius “glups”. Amb qui he estat tots aquests anys?. Tot aquest neguiteg, aquesta nova situació no és senzilla. El problema és que t’ho has de passar tu sol. No li pots explicar a ningú (.....) Entrés en una muntanya russa. Un dia veus que ho pots afrontar i l’altre que t’enfoneses” “Aleshores clar, et estàs amb una persona que te l’estimes, però et trobes davant una situació desconeguda, nova i que no és el que tu vols. A vegades has de prendre decisions que no te venen de gust prendre-les o no saps ben bé quina decisió prendre”*

En base als testimonis de dones *trans** es podria concloure que la violència que es produeix en aquest tipus de parelles serà en direcció membre cis cap al membre *trans** i estarà molt “contaminada” per la matriu heterosexual i el sistema patriarcal imperant.

Per tant, i a mode de síntesi d'aquest apartat, la violència que es produeix en aquest tipus de parelles vindria motivada per (Johnson, 2008):

a) La **motivació primària**. De la mateixa manera que la violència que es produeix en la parella heterosexual, en la violència intragènere també hi actua el poder i control de l'agressor/a vers la víctima.

Mostra del control el trobem en aquesta transcripció de les declaracions de la Clàudia:

“La meva ex-dona em permetia, entre cometes, que jo els dijous anés a EnFemme, a les tardes, i em vestís de dona. Per ella això era “es va a disfressar”. Que els divendres primers de mes que anés a sopar..., ho entenia com una “escapada”. I, com a màxim, a les festes que feia la Dafne un cop l'any. i ja s'havia acabat. Això figurava que era tota la tolerància que ella em donava per fer ho que volia per tal de que a casa no hagués ni un mal gest ni res que pogués portar a induir que jo sóc així, sóc aixà. Recordo que un dia se'm va escapar l'article i es va empenyar molt. S'empenyava molt que utilitzés l'article femení. Jo era un noi. (...) Al final ha resultat ser molt tirant ”

b) La **motivació secundària** seria la que diferenciaria aquest tipus de violències respecte les altres. Mentre que en la parella heterosexual la motivació vindria donada per la personalitat zelotípica de la parella, en la parella *trans** aquest seria substituït per la no acceptació per part del membre cis, de la identitat de gènere de la seva parella a causa de la transsfòbia interioritzada. Les declaracions de la Sònia així ho relaten:

“Hi ha un fort rebuig. Una no acceptació”

Si ens limitéssim a explicar la violència intragènere atenen només la primera motivació, estaríem reduint tot a una explicació *control-poder* i distorsionant així la dinàmica de violència real que es produeix en el seu interior.

5.5 La gestió del Secret. El model win-lost o win-win

La forma en *com* es gestioni aquesta “nova” situació serà clau en l'adveniment de la violència en la parella.

D'acord amb Cook-Daniels (2015), la *confessió* es pot gestionar des de dos models. Des d'un model *win-win* (la parella guanya) o *win-lost* (només un dels dos membres de la parella surt invicte). Serà en una negociació *win-lost* on es produiran els episodis de violència.

Davant la *confessió* el membre cis la pot fer un esforç i intentar entendre a l'altra a través de l'exposició de les seves pors, dubtes, opinió, etc. Creant d'aquesta manera un espai proclivi a la comunicació on cada part exposi les seves necessitats i seria un "problema" ha solucionar de manera conjunta.

Així mateix ho va descriure la Sònia i la seva parella:

"Clar, ells o elles es troben que tot aquell malestar que han viscut durant una sèria d'anys, quan els problemes es parlen, quan són compartits, els problemes són menys problemes"

Però, malauradament, el membre cis de la parella interpreta el trànsit com un mer capritx, o elecció egoista (al no haver considerat la seva opinió), que impedeix qualsevol marc per a una futura negociació i en el qual juga un rol molt important la "vergonya" (veure apartat 4.3.2) que opera en la parella cis. En aquest cas s'estaria adoptant un punt de vista *win-lost*.

Un clar exemple el tenim en el testimoni de la Clàudia quan ens descriu la reacció de la seva ex dona quan ella va decidir fer pública la seva identitat.

"El que més li ha rebentat és que jo digués als quatre vents que era una transsexual. Això no m'ho perdona. Això jo m'ho tenia que haver callat de per via. O sigui, continuant estant dins de l'armari" "ella (referint-se a la seva ex dona) sempre es va negar a saber el meu nom i veure qualsevol foto meva".

"(la seva ex-dona deia als altres) Ja ha tornat a casa. Li ha agafat una neura, però ja ha tornat" Però quan el trànsit de la Sonia anava a més, i no es podia "ocultar" més la realitat, la Sonia li va preguntar a la seva ex dona: *"Bueno, i ara què els hi diràs?"* Ella va contestar: *"No no, que t'has anat a fet la teva vida"*

"Li va cabrejar perquè jo em vaig posar la meva icona (del What's Up) com a "Sonia Bataller" i ella em va dir: és que així ho sabrà tothom que ets tu. És una

vergonya!. Aleshores vaig ser conscienta de la importància que ella donava al que no se sapigués”

Un altre tema que haurà de ser *negociat* serà l'econòmic. Aquest és motiu de maltracta.

Donat que el trànsit no és un procés barat (requereix sotmetre's a un tractament hormonal, administració de bloquejadors, consultes a especialistes, comprar roba acord amb la nova identitat., entre d'altres). Si s'adoptés un punt de vista win-lost, el maltracta efectuat per part del membre cis es podrà caracteritzar, per exemple, per no deixar-li diners per a costejar el procés o comprar-se roba. L'objectiu seia el d'impossibilitar-li “transitar” i creant alhora una dependència cap a ell/a. Hem de tenir present que, en la majoria dels casos, el trànsit és un procés que queda en “secret” i, per tant, la família no en sap res.

La violència psicològica i verbal també es pot produir adoptant la forma d'amenaques.

El membre cis amenaçaria a l'altre en explicar al seu entorn (pares, amics o companys de feina) la seva realitat. Amb aquesta conducta també es tindria per objectiu humiliar-la i vulnera la seva intimitat. De la mateixa manera, i tornant a la violència econòmica, aquesta conducta també podria fer que el/la membre *trans** fos acomiadat o impossibilitar que aconseguís un treball remunerat.

5.6 Violències que els hi són exclusives

D'acord amb l'Organització Nacional contra la Violència transgènere (FORGE) i les entrevistes realitzades a persones *trans**, a continuació es presentarà un llistat amb totes aquelles conductes violentes que només es produeixen en la parella on un dels seus membres és una persona *trans** :

- Llençar la roba, el maquillatge, els medicaments i/o els “*trucadors*” que ajuden al membre *trans** a sentir-se d'acord amb la seva identitat
- Controlar les expressions gestuals i posturals.
- Repetir de manera reiterada que mai serà un home o dona real.
- Referir-se a ell/ella com una “*cosa*”, “*allò*” (*it*) o “*travesti*”.
- Nomenar-la amb noms que se sap que li són molestos.

- Ridicularitzar tota part del cos que recorda a la persona *trans** la seva condició biològica
- Dissuadir-la de la denúncia dient-li que, malgrat expliqui el maltracta que pateix, ningú el/la creurà perquè és un *trans**.
- Dir-li com s'ha de vestir, maquillar...
- Negar-li l'accés a rebre tractament
- Mantenir relacions sexuals amb ell/la tractant-la d'acord al seu sexe biològic
- En cas de tenir fills/es se l'amenaça en treure-li la custòdia
- Negar-li, o treure importància, a qualsevol decisió que hagi pres

D'aquest darrer cas la Clara em va explicar una situació coneixedora d'una d'aquestes episodis:

“Sé d'algun cas en que una parella, un cop ell li ha dit a la seva parella, noia, que ell se sentia amb una identitat de gènere femenina, i tenint fills en comú, pues ella, la dona cis. Anem a dir normal. Ha aprofitat aquest “tràngul” per davant s’ha magesta jutge o jutgessa, doncs fer-ho per quedar-se els fills, la custòdia...com perquè sigui una manera d’arrebatar aquest amor paternal que també ell pot tenir sobre el seu fill. Malgrat que ella no vulgui, aquesta persona porta els seus gens (...) Em consta més d’una i dos ocasions que han aprofitat la situació. Jo això ho entenc com violència de gènere i, en aquest cas trànsfobica. És molt desagradable perquè, si ja prou lamentable és una separació (.....) i si a més a més hi ha fills i utilitzem els fills, i el fet d’aquesta identitat de disfòria de gènere que hem comentat abans, per anar en contra i que la nostra postura sigui desvalguda, pues jo entenc que això és violència ”

**PART V: ALTRES TIPUS DE VICTIMITZACIÓ
QUE PATEIX EL COL·LECTIU LGT*B**

6. ALTRES TIPUS DE VICTIMITZACIÓ QUE PATEIX EL COL·LECTIU LGT*B

A més del(s) maltracte(s) que pot rebre una persona per part de la seva parella, aquesta pot patir maltracta provinent d'altres àmbits de la societat.

En aquests darrer capítol faré referència a aquell maltracta que tant lesbianes com persones trans* són objecte per part de les institucions, la legislació, els serveis, la societat, els mitjans de comunicació i des de l'església.

6.1 Victimització per part del legislador

En aquest apartat veurem com l'actual Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, es veu limitada quan se li presenten casos de violència en la parella que s'escapen dels límits de l'heterosexualitat. És a dir, al maltracta que es produeix en parelles lèsbiques i/o en aquelles on, almenys, un dels seus membres és una persona *trans**.

Les víctimes de violència intragènere que estan essent maltractades per part de les seves parelles han de ser, o no, incorporades dins la LO 1/2004? Ja que a l'utilitzar el terme "intragènere" per a referir-nos a ella, estem fent servir quelcom de gènere, no? Doncs bé, hi ha qui nega que aquest tipus de violència sigui englobada dins la Llei 1/2004 i, per tant, defensen l'elaboració d'una llei específica per al col·lectiu o la seva inclusió dins la (ja existent) violència domèstica. I per altra banda, hi ha qui defensa que, al no existir diferències, entre la dinàmica que es produeix en les relacions LGTB, no hi hauria explicació possible que els hi negués la seva empara en dita llei (Jeffreys,

1996). No obstant, sigui quina sigui l'opció escollida, la legislació haurà de ser modificada.

La “violència” que exerceix la llei sobre el col·lectiu LGTB està en l'enfocament que ha adoptat la llei alhora d'abordar aquesta problemàtica social. La LO 1/2004 és una llei elaborada a partir del concepte de “sexe” i no pas del “gènere”. La llei empra ambdós conceptes com a sinònims (veure apartat 3.2). No obstant, és cert que en l'avant projecte, aquesta llei va ser anomenada “Llei Orgànica Integral de mesures contra la violència exercida sobre al dona” però al final es va substituir el terme de “dona” pel de “gènere”.

Coll, García i Navarro (2008) van descriure tres maneres d'abordar la violència de gènere.

- Des d'una perspectiva centrada en els **casos extrems**: La llei només empara aquelles dones víctimes d'actes amb forta càrrega violenta (intents d'assassinats “evidents”, agressions físiques...) per part de les seves parelles Home. Invisibilitzant qualsevol altra tipus de violència que es pugui produir. Per tant, des d'aquesta perspectiva la dona sempre serà la víctima i l'home sempre serà l'agressor. El subjecte sobre el qual haurà de caure tot el “pes de la llei”. Així que el legislador pretén solucionar un problema social a través d'un augment de la punició. Una solució centrada en el punitivisme i que obvia les vertaderes causes estructurals de la violència.
- Des de la concepció de **grups socials**: És una perspectiva que no difereix molt de l'anterior a excepció que ja no se centra en els casos “extrems”, sinó sobre tot tipus d'agressió que un home pugui fer sobre una dona dins l'àmbit de la parella independentment de la gravetat dels seus actes.
- Des d'una **perspectiva de gènere**. Des d'aquesta perspectiva s'accepta que la víctima no ha de ser per força la dona, com tampoc l'agressor ha de ser sempre l'home. S'accepta l'intercanvi de papers. Per tant, des d'aquesta perspectiva, l'horitzó de la violència s'amplia a l'acceptar/reconèixer la pluralitat.

Com veiem, la LO 1/2004 ha estat elaborada des d'una perspectiva de casos extrems. Això fa que la posició de la “dona” i “home” en el sistema judicial

també es perpetuí. Es perpetua el binomi dona-víctima-subordinada i home-agressor-dominant. La dona com la “indefensa” que necessita ser protegida per part del sistema del seu agressor donat el seu paper “passiu” davant “l’activitat/agència” de l’home. Es perpetua així la idea que el paternalisme.

De la mateixa manera, des d’aquesta perspectiva, la llei no està fent res més que excloure a tot el col·lectiu LGT*B ; ja que les relacions de gènere que descriu són les formades per una dona i un home en termes de sexe. S’està formulant tot entorn del sexe i a favor de l’heterosexualitat. Deixa fora de la seva empara/protecció totes aquelles situacions amb violència que es puguin donar en aquest tipus de relacions i, oferint una imatge esbiaixada de la realitat. L’estaria contradient perquè no recull la realitat de totes aquelles persones *Trans**. Persones que, malgrat néixer amb un sexe determinat, no se senten a gust amb aquest, sinó amb la identitat de l’oposat.

Així que la millor manera d’abordar la violència que es produeix en la parella seria adoptar una perspectiva de gènere. Només des d’aquesta, la llei es podria considerar integral. És a dir, la llei empararia a víctima i agressor independentment del seu sexe. Protegiria a tota persona que es trobés en situació de subordinació respecte a la seva parella. Ja que no té res a veure ser “dona” i ser “víctima” de maltracta (Peñafort, 2005).

Des de la perspectiva de gènere tant l’home com la dona poden ser víctimes i/o agressors. De la mateixa manera a l’acceptar aquesta “alternativa” no majoritària, el tipus de violència que es contemplés també seria diferent, ja que suposaria incloure altres actes que no fossin la violència física. Com hem pogut anar veiem al llarg del TFG, la violència que empra la dona és principalment psicològica i/o verbal amb l’objectiu d’atacar l’auto estima masculina.

Incloure la violència intragènere dins la LO 1/2004 suposaria deixar de definir als actors implicats en relació al seu sexe biològic per posar èmfasi en la construcció cultural del fenomen. I, de la mateixa manera, passar a acceptar que malgrat la no-existència/inexistència d’una identificació dels actors d’acord amb els rols socialment esperats en la parella LGT*B, es pot produir relacions/conductes de possessió, autoritat i domini entre els seus membres. Es perfectament possible que un dels seus membres exerceix el domini sobre

l'altre. Normalment acostuma a ser aquell qui sosté un estatus social superior. Aquell que té accés a major nombre de recursos (Reina, 2010; ALDARTE, 2011).

Amb una perspectiva de gènere també s'estaria complint, de retruc, amb la Recomanació 94 de l'Unió Europea²⁰, els Estats membres de l'UE haurien de modificar les seves lleis amb l'objectiu de cercar la no discriminació de les persones *trans**. I també amb els apartats e) i d) de la Circular 6/2011²¹, sobre criteris per a la unitat d'actuació especialitzada del Ministeri Fiscal en relació a la Violència sobre la Dona.

No obstant, una dona *trans** només podrà ser objecte d'empareda de la LO 1/2004 si ha estat reconeguda (inscrita) legalment en el Registre Civil amb la seva "nova" identitat sexual d'acord amb els requisits establerts en la Llei 3/2007²², de 15 de març, reguladora de la rectificació de la menció relativa al sexe de les persones. Només superat aquest tràmits la persona podrà exercir tots els drets i deures reconeguts (inherents) per aquell sexe. Fins aleshores, la Llei la continuarà tractant-la d'acord amb el seu sexe biològic.

També és cert que amb la Circular 6/2011 s'ha dotat al sistema d'una major flexibilització permeten que una dona *trans** pugui ser emprada dins la LO 1/2004 sense haver-se sotmès a l'operació de reassignació de sexe, sempre que la seva identitat de gènere fora corroborada a través d'informes mèdico-forenses i psicològics.

²⁰ Es pot consultar a <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2012-0383+0+DOC+XML+V0//ES>

²¹ Es pot consultar a:
http://www.violenciagenero.msssi.gob.es/profesionalesInvestigacion/juridico/protocolos/docs/circular_6_2011.pdf

²² Es pot consultar a : https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2007-5585

Però aquest canvi de tracta en la dona *trans** també s'hauria de produir en el cas de l'home *trans** quan aquest fos qui exercís la violència cap a la seva parella dona cise. I aplicant en ell les mateixes mesures i penes que s'apliquen a l'home cis quan maltracta a la seva dona.

El legislador, no obstant, a dia d'avui no té en ment efectuar un canvi legislatiu donat el fet que el maltracta que es pugui produir en el col·lectiu LGTB sempre podrà quedar emprat en l'art. 173 del Codi Penal sobre Violència domèstica.

Davant de qualsevol fet de violència de gènere, tant les dones *trans** com els homes *trans** (ja siguin víctimes o agressors/es) han de ser tractats per la llei d'acord amb la seva identitat sentida o sexe posterior a l'operació de reassignació.

Una tractament diferent és el que des del 2014 s'està duent a terme a Catalunya amb l'aprovació de la Llei Orgànica 11/2014 a través de la qual es vol garantir els drets de les persones LGT*B, eradicar la LGT*Bfòbia de la qual són objectes i vetllar per a que puguin viure la diversitat sexual i afectiva en plena llibertat des d'una perspectiva integradora que contempli tots els aspectes de la vida d'aquest col·lectiu . Una llei que no sorgí del buit, sinó d'un llarg recorregut legislatiu previ²³, de la pressió que el col·lectiu a fet i també per desenvolupar els continguts de l'art 40.7 i 40.8 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya²⁴ en els quals s'estableix que els poders públics han de promoure la

²³ Amb anterioritat ja s'havien aprovat la Resolució 242/III i 243/IV del Parlament de Catalunya sobre la no-discriminació de les persones per raons d'opció sexual. La Llei 3/2005, del Codi de successions per causa de mort en el dret civil de Catalunya, en matèria d'adopció i tutela. Així com la redacció de l'art 40.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya en el qual es reconeixen les famílies formades per persones LGT*B.

²⁴ Art. 40.7 Els poders públics han de promoure la igualtat de les diferents unions estables de parella, tenint en compte llurs característiques amb independència de l'orientació sexual de llurs membres. La llei ha de regular aquestes unions i altres formes de convivència i llurs efectes.

igualtat en les relacions constituïdes per persones LGTB, així com la igualtat de totes les persones amb independència de la seva orientació sexual.

L'art 22.4 del Capítol IV "Famílies"²⁵ tracta directament el tema de la violència masclista en aquest col·lectiu: " *El servei d'atenció integral (...) ha d'atendre les víctimes de discriminació en l'àmbit familiar i donar-los suport, especialment en els casos de violència masclista o en els casos en què es trobin implicats els grups LGBTI*". Com veiem, el legislador considera el col·lectiu LGTB un grup especialment vulnerable que necessita ser protegit.

De l'entrevista realitzada a la senyora Maria Lluïsa Jiménez i Gusi, Cap d'Àrea per a la Igualtat de Tracte i No-discriminació de Persones Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transgènere i Intersexuals, es pot veure com a dia d'avui la llei encara no s'ha implementat en la seva totalitat (una implementació que s'havia donat un termini d'un any). Això fa que una persona LGTBI que estigui essent objecte de violència per part de la seva parella es trobi "desemparada" al no trobar recursos al qual dirigir-se i que puguin respondre a la seva necessitats. Segons la senyora Jiménez i Gusi, s'està treballant, per exemple, per a que les cases d'acolliment a dones víctimes de violència de gènere acceptin a dones LGTBI. La seva filosofia no és habilitar recursos exclusius per aquestes persones, sinó optimitzar els ja existents.

Art 40.8 Els poders públics han de promoure la igualtat de totes les persones amb independència de l'origen, la nacionalitat, el sexe, la raça, la religió, la condició social o l'orientació sexual, i també han de promoure l'eradicació del racisme, de l'antisemitisme, de la xenofòbia, de l'homofòbia i de qualsevol altra expressió que atempti contra la igualtat i la dignitat de les persones

25 Art 22.4. El servei d'atenció integral a què fa referència l'article 9, en coordinació amb els governs locals, ha d'atendre les víctimes de discriminació en l'àmbit familiar i donar-los suport, especialment en els casos de violència masclista o en els casos en què es trobin implicats els grups LGBT*I.

Com he dit, la llei encara no s'ha implementat i és d'hora per poder obtenir uns resultats. Però de les entrevistes mantingudes amb persones LGT*B es pot veure que el balanç que fan no és del tot positiu.

L'Esteban ens comenta:

“A mí me parece que todo lo que sea una herramienta para la protección de la minoría está bien, pero me parece que la ley no cubre los derechos trans...no llega. Abaraca la discriminación hasta cierto punto pero no llega a una mayor cantidad de cosas que son específicas. Digamos que si es una cobija, nos llega hasta las peiernas. No llega a cubrirlo todo, pero es un primer paso importante que nos permite acogernos a algo al hacer las quejas”*

6.2 Victimització per part de la societat

La societat, a través de les seves conductes també ha perpetuat violència en aquest col·lectiu. Estem parlant dels delictes d'odi.

No obstant, no ha estat fins al 2013 quan aquests han començat a estar recollits pel Ministeri del Interior a través dels informes anuals sobre incidents relacionats amb els delictes d'odi.

Un **delicte d'odi** (la terminologia anglesa és *hate crimes*) és qualsevol conducta objecte d'infracció penal que es produeix contra una persones (o propietats) per motiu a un perjudici que es té contra aquesta en base a: discapacitat, ètnia, raça, país de procedència, religió o creences, orientació e identitat sexual, situació d'exclusió social o qualsevol altre circumstància o condició social o personal. No obstant, amb la reforma LO 1 i 2/2015, de 30 de març, es castiga la “promoció, fonamentació o incitació” directa o indirecta d'aquest tipus de delictes.

De la mateixa manera, tothom en pot esser víctima independentment de si aquesta pertany, o no, al grup al qual va dirigida aquesta conducta.

Aquests delictes són tipificats en el Codi Penal com a constituents de delictes en l'art 510.3, art. 511, 512, 515 i 607²⁶. En ells es preveuen penes de presó que oscil·len dels sis mesos als dos anys. Així com multes administratives i d'inhabilitació especial. El delicte d'odi també es reconeix com a circumstància agravant en l'art 22.

Partint d'aquesta definició i copsant les dades proporcionades pel Ministeri en els seus informes del 2015 en relació als incidents relacionats amb l'orientació o identitat de gènere, és a dir, d'incidents de LGTBfòbia. Aquests es defineixen com els incidents (insults, amenaces, humiliacions, agressió física i/o denigració efectuada per part d'un servei) efectuats sobre una persona per motiu de la seva orientació sexual o d'identitat de gènere.

Amb les dades del 2015 podem concloure que les províncies més afectades per aquests són, respectivament, Catalunya (50), País Basc (27) i Madrid (19). Per contra, les que menys incidents registra són: Cantàbria (2), Astúries (1) i Extremadura-Ceuta-Melilla (0).

Si comparem aquestes dades amb l'anterior Informe (2014) podrem comprovar com les comunitats més afectades han canviat; ja que al 2014, les comunitats on es registraven més incidents eren: Andalusia (188), Catalunya (ocupava la segona posició amb 43 casos) i Galícia (43). Per contra, les que menys incidents registraren foren: Navarra (9), Extremadura (3), Ceuta-Melilla (2) i Cantàbria (0).

I si parlem de províncies tenim: Barcelona (41), Madrid (19) i Bizkaia (14). Per contra, les que menys incidents registra són: Zaragoza-Illes Balears-Las Palmas- Salamanca(4). Si comparem aquestes dades amb l'anterior Informe (2014) podrem comprovar com les comunitats més afectades eren: Càdiz (115), Sevilla (63) i les Illes Balears-A Coruña (41).

Pel que fa al perfil de la víctima, aquesta respon a un home (115 dels casos), de nacionalitat espanyola, amb una edat compresa entre els 26 -40 anys i en el qual les lesions que més li són produïdes són físiques. Concretament lesions,

²⁶ Per consultar el contingut íntegre dels articles citats consultar Annexes apartat 9.4

seguides de les amenaces i les injuries. Essent els robatoris amb intimidació les menys efectuades.

Si comparem aquestes dades amb l'anterior Informe (2014) podrem comprovar com el perfil era el d'una dona (401 dels casos) espanyola i amb una edat compresa entre els 26 a 40 anys. No obstant, aquestes dades les hem de considerar de manera relativa donat el fet que en l'Informe del 2014 no es recollien dins les categories de "Victimització" els incidents sobre "Discriminació per sexe/gènere" com tampoc es feia un desglossament per edats, fent que no es tinguessin dades exclusives de menors. Dades que han estat incorporades als informes del 2015. Aquest fet podria explicar aquest canvi en el perfil victimològic. Moltes dades dels informes del 2014 han passat a ser desglossades en l'últim informe.

En l'Informe també podem tenir informació d'aquest tipus de delictes en menors. Aquestes dades ens mostren com, al contrari que en els adults, les víctimes són noies, de nacionalitat espanyola i la violència que s'efectua és l'abús sexual. Seguit de les lesions, les amenaces i el tracte denigrant.

6.3 Victimització per part de l'Església

Segons l'art 16 de la Constitució espanyola, Espanya es defineix com un país aconfessional i que garanteix el respecte a la llibertat ideològica, religiosa i de culte als seus habitants. No obstant, i degut al nostre passat històric, l'Església Catòlica sempre s'ha mantingut com un eix vertebrador del discurs heteronormatiu i polític i social. Així com la seva contribució a la difusió i consolidació dels valors patriarcal. Ja que per les persones creients el missatge espiritual els nodreix el seu pensament, emocions i manera d'actuar.

Guardant les distàncies geogràfiques, Tigert (2001) va descriure que la missió que aquesta institució amb les persona LGTB és la "d'ajudar-les" a alliberar-se de la malaltia opressora que duen en el seu interior. Tractant l'homosexualitat i la pràctica *trans** com un "dimoni" que aquestes persones duen en el seu interior i els hi està "destruint" la seva ànima i els porta a maltractar a les seves parelles, per exemple (Sands, 1994). Així que el maltracta que es produeix en

les parelles lèsbiques i en aquelles on un dels seus membres és una persona *trans** vindria “justificada” per la presència d’una força demoníaca.

Aquest discurs ha estat interioritzat per persones creients del col·lectiu LGTB i els ha fet experimentar vergonya i responsabilitzar-se de la seva situació; ja sigui com a maltractadores o víctimes (Tigert, 1999).

Amb base a l’entrevista realitzada a l’Associació Cristiana de Gais i Lesbianes de Catalunya (ara en endavant ACGIL)²⁷, al nostre país aquesta realitat també està present però la seva intensitat és menor.

“La majoria del col·lectiu LGTB se sent aliè a les creences de la jerarquia vaticana. Tot i això, se sent contínuament atacat i insultat per les declaracions tan sovintejades de molts bisbes i del Vaticà. La majoria de les persones del col·lectiu LGTB que se senten part de l’església obvien aquestes declaracions i viuen la seva fe en el si de comunitats que les accepten tal com són (que ja hem dit que són la majoria). Hi ha encara una minoria de persones LGTB creients que viuen molt malament aquest fet.”

No obstant, no tots els autors opinen com Sands. Per exemple, Poling (1996) no considera que el “dimoni” sigui la conducta divergent a l’heteronormativa. Aquest identifica al “dimoni” en la pròpia institució religiosa definint-la com el “dimoni” més perillós dels “demonis” que puguin existir. Un discurs compartit per ACGIL que defineix el tracte rebut per part de l’Església com de “violència”.

“El tracte que les jerarquies i el Vaticà tenen envers el nostre col·lectiu es pot qualificar perfectament de violència, ja que intenta excloure'ns del "pla de Déu", tal com afirmen repetidament, o bé volen exigir que ens abstinguem de tenir relacions sexuals, que, al nostre entendre, formen part essencial de la nostra persona. Quan algú pretén que alguna persona deixi de ser ella mateixa o l'exclou d'un suposat "pla diví" és evident que exerceix violència.

Un altre discurs discrepant al majoritari és aquell que es defensa des de la Teoria de l’alliberació. Aquest ha esdevingut un element clau per combatre el discurs LGTBfòbic.

²⁷ Entrevista que ha estat adjuntada en l’apartat 9.3 dels Annexes.

Richard i Cleaver (1995) van descriure un procés format per quatre fases a través del qual la persona LGTB pot sortir del discurs opressor difós per l'església sense que això li suposi haver de renunciar a les seves creences religioses.

Fase I: Consisteix a preguntar a la persona LGTB què li ha estat inculcat sobre l'homosexualitat i la diversitat de gènere des dels valors religiosos.

Fase II: Un cop els coneguem s'ha de fer veure a la persona com aquest discurs l'ha afectat a les seves percepcions i li ha causat el malestar que sent en relació a la seva pròpia identitat.

Fase III: El següent pas consistirà en cercar als llibres sagrats aquells passatges que ell/la fa referència per a que els llegeixi (i vegi) que la seva interpretació ha estat alterada. D'aquesta manera es voldrà que sigui la pròpia persona la que els hi doni una nova interpretació acord amb els seus pensaments. Que els faci "seus".

Fase IV: Per finalitzar, es tornarà als valors descrits en la primera fase per a ser re interpretats segons la seva concepció

Per concloure l'apartat tornaré a l'entrevista realitzada a ACGIL. Segons aquesta, en el nostre país la relació de llur col·lectiu amb l'Església ha evolucionat paral·lelament al sorgiment dels nous models de famílies i parelles, esdevenint més tolerable. No obstant, el poder de la jerarquia de la institució encara està present i queda molt per fer si es copen les conclusions que es van arribar en l'últim Síndole de la Família .

"Tal com ha anat evolucionant la societat, les persones d'església també han evolucionat. Segons la nostra experiència, la immensa majoria de les comunitats cristianes han variat la seva visió de la família i de les relacions afectives, i assumeixen que les relacions homosexuals i les famílies que formen les persones homosexuals estan en igualtat de condicions que les famílies "tradicionals". Molts capellans també pensen el mateix, però no ho fan públic per por a les jerarquies i el Vaticà, que no ha variat la seva postura. Els bisbes i el Vaticà són esclaus de la seva visió del món pre moderna i, tal com s'ha demostrat darrerament, en ocasió del Sínode de Bisbes sobre la Família,

segueixen considerant l'homosexualitat una desviació i les famílies homosexuals "alienes al pla de Déu".

"El valorem negativament, ja que no accepta que les persones homosexuals puguin tenir relacions sexuals i menysprea les famílies homosexuals tot excloent-les del "pla de Déu". A més, repeteix la mentida que els organismes internacionals condicionen l'ajuda als països en desenvolupament a que aquest països aprovin lleis de "matrimoni homosexual", cosa que és desmentida per la realitat dels organismes internacionals. El sistema de valors dels bisbes segueix ancalt en la premodernitat i es va retroalimentant de mentides i de mitges veritats, totalment acientífiques i allunyades del pensament exegetíc i teològics actuals."

6.4 Victimització per part dels recursos públics

En l'àmbit dels serveis socials ens trobem amb el mateix problema que amb les dades acabades de mostrar. Les dades en relació als recursos als quals pot accedir la víctima de violència intragènere són pràcticament inexistents en el nostre país.

Fent una cerca he trobat que els recursos dels quals disposa aquesta són, bàsicament, de derivació. D'aquesta manera, quan una persona va a demanar ajuda es trobarà bastant desamparada.

Entre els recursos que hi ha destaquen:

- Associacions LGTB
- Serveis d'Atenció a la Violència de Gènere
- Centres de recolzament a les famílies
- Serveis Socials
- Centres d'assessorament legal
- Centres d'ajuda psicològica
- Centre d'ajuda a víctimes de delictes
- Recursos específics per la violència intragènere (actualment només hi ha ALDARTE al País Basc)

D'aquesta manera una víctima que acudeix a una associació LGT*B a demanar ajuda es trobarà que no estan especialitzats en el tema de la violència intragènere, per tant la derivaran (en la majoria dels casos. ALDARTE, 2011) a

d'altres serveis especialitzats (o que tracten de manera habitual) amb dones heterosexuales víctimes de violència de gènere. Aquests serveis, i de forma esporàdica, donaran atenció. En d'altres casos, serà rebutjada (Courvant; Cook, 1998; Mottet, 2004) i víctima serà derivada a un Centre de recolzament a les Famílies o als Serveis Socials. Malgrat poder ser ateses es trobaran que l'ajuda que poden rebre serà molt limitada al treballar en famílies.

Entre els recursos nombrats he fet esment a Centres d'assessorament legal i de tractament psicològic. Com que en el TFG ja hi ha un capítol dedicat al tema de la legislació, aquí em centraré en explicar quin tipus de tractament/teràpia psicològica s'està duent a terme amb les persones d'aquest col·lectiu.

Com veurem a continuació, de la mateixa manera que les teories explicatives de la violència que es produeix en la parella s'han centrat sempre en la persona heterosexual, les intervencions i tractaments han optat per la mateixa perspectiva. La heterosexualitat sempre ha estat el centre de totes les comparacions. D'aquesta manera, tot tractament elaborat a partir de les necessitats de la parella heterosexual, no serà efectiu si s'aplica a la parella LGT*B.

En els capítols anteriors he anat fent referència a les similituds i diferències que es podien copsar entre la dinàmica de violència que es produeix en la parella heterosexual i la LGT*B, i com explicaré en l'apartat de les conclusions, entre ambdues dinàmiques s'hi poden apreciar certes similituds significatives que marcaran el tractament/intervenció que es faci sobre la víctima. Aquest són: la dinàmica que segueix el Cicle de la violència descrit per Walker (1984), l'escalada de la tensió i el possible trastorn d'estrès post traumàtic (d'ara en endavant TEPT) que pot desenvolupar la víctima (Hammond, 1998).

Com he dit en l'apartat 4.5 de la Part IV, quan una persona LGTB està essent víctima de maltracta i se la deriva a un servei d'atenció psicològica, el/la terapeuta hauria de ser una peça clau per al seu procés de desvictimització, però molts cops l'efecte que es produeix és precisament el contrari. Esdevé una figura negativa (Renzetti, 1989). Això es deu a la manca de formació que tenen per a tractar a les víctimes de la violència intragènere que els impedeix poder oferir una ajuda eficaç, individualitzada i centrada en les seves

necessitats (Murphy, 1991). Per exemple, en els Plans docents no es contempla cap crèdit/assignatura que abordi aquesta realitat. La violència intragènere continua essent quelcom nou.

Dades obtingudes en un estudi elaborat per Otero (2014) entorn a la percepció de la violència intragènere en professionals de l'àmbit social, han deixat palès com entre aquests hi actuen molts mites que fa que, entre d'altres dades, considerin poc freqüent el maltracta entre parelles del mateix gènere (52,4%), que es produeixi majoritàriament en parelles gays (84,1%). No obstant, el col·lectiu de professionals és conscient de la seva manca de coneixement sobre el tema (65,1%), que els manca sensibilitat (33,33%) i de la desconexença de l'existència de protocols en els seus llocs de treball sobre com abordar aquest tipus de violència (84,1%).

Tot això ens porta a entendre perquè els terapeutes se senten més còmodes tractant a les parelles heterosexuales que a les parelles lèsbiques o en aquelles on un dels membres és una persona *trans**

No obstant, a banda de la manca de formació, un altre aspecte que juga un rol molt important són els mites (veure apartat 4.6). Aquests han contribuït a minimitzar la gravetat de la violència que es pot produir dins d'aquestes parelles i a porta a pensar que entre els professionals actua certa LGTBfòbia i amb una intervenció que reproduïx la perspectiva feminista (Morrow i Hawhurst, 2001). Per això que pels professionals, ambdós tipus de violència siguin percebudes com a diferents. Es tendeix a considerar més violent el maltracta que es produeix dins la parella heterosexual en comparació a la LGTB quan els estudis (Renzetti, 1988; Lie i Gentlewarrior, 1991) han demostrat precisament tot el contari. Per això que el primer que hauria de considerar tota intervenció seria garantir la seguretat de la víctima. Garantir-li uns recursos i serveis que li proporcionen un recolzament no LGTBfòbics per quan decidís abandonar la relació.

Als Estats Units d'Amèrica la teràpia de parella és la que més s'empra per a tractar la problemàtica en la parella LGTB. Tot i que per a les parelles heterosexuales sigui un tractament desaconsellat (Martin, 1995). Aquest tipus d'intervenció té per objectiu re tornar el problema a la parella i que sigui

aquesta qui el solucioni per així sortir reforçades i aprendre dels errors. Per això es busca aconseguir que ambdós membres comparteixin les seves responsabilitats/culpes en el maltracta, facilitar el reconeixement de l'auto culpa. Tot això actua en contra de la víctima ja que el que fa és donar més poder a l'agressor/a que pot justificar i negar la seva conducta, així com aprofitar tot allò que digui la víctima en la seva contra quan tornin a casa. D'aquesta manera, el cercle de la violència i l'escalada de la violència anirà augmentant.

El que es recomana és treballar amb la víctima a soles sense la presència de l'agressor/a. I en cas que també es tractés a l'agressor/a, aquest/a sempre haurà de ser tractada amb un/a terapeuta diferents a la que està assistint a la seva parella.

El terapeuta haurà de donar-li tota la informació sobre la seva situació per crear un ambient on ell/a percebi que està segur/a. Per exemple, a través de l'esquema del Cicle de la violència descrit per Walker, el/la terapeuta li pot mostrar en quina fase està i predir què li succeirà en etapes posteriors. D'aquesta manera la consulta esdevindrà un lloc de confidències. Un sistema de suport.

En cap cas, el terapeuta haurà de dir-li el què ha de fer. L'objectiu de la teràpia serà aconseguir que tant la víctima com l'agressor/a entenguin la seva conducta. Com sabem, la decisió de si abandona o no un arelació, serà la pròpia víctima. Ho únic que pot fer el terapeuta és advertir del què pot passar, oferir-li altres opcions, fer que sigui conscient de les millores que ha aconseguit amb la teràpia i, sobretot, que aquest fet no significa acabar amb la teràpia. És més, s'ha de fer entendre a la víctima que algun dia pot tornar amb la víctima i que això no significa un "fracàs".

La teràpia amb l'agressor/a haurà de centrar-se en el treball de la seva autoestima, en les habilitats socials i comunicatives, la gestió de la tensió-rustració-ràbia, fer-li entendre que la responsabilitat de qualsevol conducta és sempre la persona i treballar la seva victimització que rebé de petit/a que, en el seu dia, no fos tractat. D'aquesta manera, l'agressor/a entendre la seva conducta.

6.5 Victimització des dels mitjans de comunicació

Al 1997 es va produir el brutal assassinat d'Ana Orantes en mans del seu ex marit i en presència del fill menor de la parella. A partir d'aquest moment els mitjans de comunicació van començar a donar cobertura als episodis de violència que es produeix dins la parella (Berganza, 2003). A partir d'aquest moment, la violència de gènere passà a tenir un espai dins els informatius.

Això ha contribuït a una major sensibilització del fenomen tant per part dels membres de la societat com per part de les institucions. Ja que a major preocupació, les institucions i els governs s'han vist "obligats" a fer accions. Per exemple, amb la redacció de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de protecció integral contra la Violència de Gènere.

No obstant, el tractament que han fet els mitjans sempre ha estat centrat en la violència que es produeix entre parelles heterosexuales i en direcció Home-> Dona i afirmant els valors del sistema patriarcal i l'heteronormativa. Això ha fet que la violència que s'ha produït (i es continua produint) en parelles LGT*B hagi quedat obviada fins al 2010 quan es va produir un punt d'inflexió amb l'assassinat d'un jove de 30 anys a Xàbia a mans del seu company sentimental.

Aquest "no tractament" del fenomen pot considerar-se una forma de victimització secundària perquè genera en les víctimes sensació d'indefensió i desempara, mentre que sembla donar "carta blanca" a els/les agressores perquè ningú ho farà públic.

La divergència de tractament que rep la violència de parella heterosexual i la LGT*B, neix del debat existent entorn a si la violència que es produeix en la parella del mateix sexe s'ha de considerar, o no, com violència de gènere.

Per entendre com la violència intragènere passà de la "invisibilitat" a ser considerada d'interés per la premsa i la societat, utilitzaré/adaptaré el Cicle de l'atenció (*Attention Cycle*) que va descriure Downs (1972) amb el model de construcció dels problemes socials de Kitsuse i Spector (1977). D'aquesta manera podrem veure com la pressió dels grups socials i el discurs dels mitjans de comunicació actuen en paral·lel.

1.Pre-problema: La violència intragènere sempre ha estat un tema conegut pels periodistes i per part de determinats grups socials, però donades les circumstàncies socials, culturals, polítiques i econòmiques, no han considerat oportú treure-la a la llum. Per tant, podem parlar que en el mitjans opera un procés de “selectivisme”.

Quan un grup i/o situació de persones no existeix/apareix en les mitjans de comunicació, tampoc existeix per les institucions (encarregades de legislar) ni per part de la societat i, per tant, no es debat ni s’analitza la seva situació (De Jong, 2006).

No obstant, quan han publicat quelcom de la temàtica (perquè el protagonista te notorietat pública i/o el cas complia amb uns requisits que assegurava el seu èxit mediàtic) ho han fet sempre des de la perspectiva sensacionalista i centrant-se en aquells detalls més morbosos i escabrosos.

La violència intragènere és tractada com a “crims passionals”, “gelosia”, “relacions obsessives”.... però fer un tractament des d’aquest punt de vista només s’aconsegueixen dues coses (Gómez, 2012). La primera és el fet que focalitzant l’atenció en determinats aspectes superflus, s’obvien i es substitueixen les vertaderes causes de la violència intragènere. I la segona cosa, es que s’aconsegueix culpabilitzar (als ulls de la societat) als seus protagonistes i justificar la violència. Sense deixar de banda que contribueixen a perpetra tot el sistema de mites, prejudicis i imatges estereotipades que impedeixen la visualització de la violència intragènere. Continuen alimentant l’heteronormativitat i la LGTBfòbia.

De la mateixa manera, el tractament de la violència intragènere, és efectuada a través de l’ús d’eufemismes (utilització d’una paraula més suau per a fer referència a un fet amb forta càrrega malsonant amb l’objectiu de marcar distància entre aquest tipus de violència i la violència heteronormativa.

Un estudi elaborat per Carratalà (2016) que consistí en una revisió d’hemeroteca dels principals diaris de l’estat espanyol (incloent alguns de provincials i locals), va copsar com el 24% dels mitjans utilitzaven eufemismes com per exemple la paraula “parella”.

2. **Descobrimet:** Es produeix un punt d'inflexió que produeix commoció en la societat creant un estat "d'alarma". Les persones es comencen a mobilitzar, a formar grups/associacions de pressió amb l'objectiu que el problema sigui públic i es creí debat al respecte.

Per la seva banda, els mitjans paren manjor interés en la problemàtica i decideixen començar a publicar articles i casos al respecte. És a dir, que es passi d'un relat episòdic a un de temàtic (Carratalá, 2016)

En el cas de la violència intargènere fou amb l'assassinat d'un jove de 30 anys a Xàbia . Fet que es produir al_1997 en la violència de gènere amb l'assassinat d'Anna Orantes. Anteriorment a aquesta data, la majoria de les informacions que es publicaven se centraven en casos aïllats i la dona sempre apareixia com la víctima i/o la culpable del seu maltracta. Justificant i disculpant així la conducta violenta de l'agressor. No obstant, a partir d'aquell moment la violència de gènere va passar a ser objecte d'una cobertura periodística permanent (Berganza, 2003).

3.**Presa de consciència i legitimització:** Un cop tothom (inclosos els serveis i institucions públiques) s'ha assabentat de la realitat d'aquests episodis, el següent pas és elaborar un discurs públic que tingui com a finalitat afavorir el debat sobre què s'ha de fer entorn a aquesta i com evitar-lo o tractar-lo. És a dir, els mitjans de comunicació consulten major nombre de fonts abans de publicar i esdevenen guies/gestionen el què han de fer els governs i les institucions. Es comença a atendre a les necessitats del col·lectiu afectat, però sense obviar els beneficis capitalistes. És a dir, que els mitjans tractaran el tema, però sempre des de la perspectiva que més beneficis els hi reportin.

No obstant, si les solucions aportades per part de l'administració no han respost a les expectatives promeses/alimentades, es produeix una **fase de re emergència del problema** en la qual el col·lectiu afectat es mobilitza per fer sentir la seva indignació i buscar un major compromís per part de les institucions.

4. **Declivi de l'atenció/interés pública vers el tema:** Després d'abordar el tema amb molta intensitat (que es produís un "boom"), un altra tema relleva l'atenció que abans aclaparaven aquests. Malgrat que la violència intragènere

es continuí tractant es produeix un procés de rutinització (Fagoga, 1994). Un cop els fets que en un primer moment foren “novetat/impactants” ara, com que ja han estat incorporats en l’agenda mediàtica quotidiana deixen de tenir el mateix impacte i per tant, ja no són centre d’atenció per part dels mitjans i per la societat. Ja que la seva visualització i comprensió (buscada en la primera fase) augmenta i esdevé un fenomen que interessa a la ciutadania. No obstant, malgrat haver-se produït un gir de tractament, aquest encara és millorable. Per exemple, encara mai un succés de violència intragènere ha estat en la portada d’un diari o ha ocupat una extensió superior a mitja plana.

Com veiem, és un procés complex en el qual hi ha multitud de factors i actors implicats on, a dia d’avui, la relació de la violència intragènere i els mitjans de comunicació es troba, encara, en la primera fase (la fase del pre problema). Fase que, afortunadament, va superar la violència de gènere.

La violència intragènere encara es tractada a partir d’un relat episòdic i no pas temàtic. El canvi de relat només es produirà quan es produeixi un episodi de violència intragènere que causi un fort impacte social. Amb aquest es passarà d’un assumpte aïllat al d’un assumpte de consideració i de reflexió col·lectiva.

Un altra factor que contribueix a la victimització mediàtica de les víctimes de violència intragènere, està en el fet de que no existeix una definició única, clara i compartida per part de tots els mitjans, institucions, serveis i administracions. La definició ha de ser clara per tal que els membres de la societat puguin identificar-lo/detectar-lo (Hilgartner i Bosk, 1988).

Per tant, els mitjans s’han convertit en una eina fonamental per a fer possible que es produeixi un canvi cultural que permeti que un problema privat esdevingui públic.

El contingut del discurs dels mitjans de comunicació ha de ser objecte de tractament i anàlisi minuciosos; ja que a través d’ells es transmet i es reproduïx el discurs social. Per això que si s’inclou en l’agenda mediàtica a les persones LGTB, estaran transgredint el sistema. A més, aquest col·lectiu (com un altre grup minoritari) sempre és associat a problemàtiques (prostitució, promiscuïtat, drogoaddicció, perversions...) fent que quan interaccionem amb aquest grup, o

sapiguem d'alguna notícia que els afecta, tendim a focalitzar la nostra atenció (o explicar-lo) amb aquells aspectes que ens confirmen la nostra imaginària que des dels mitjans ens han anat inculcant. D'aquesta manera volem confirmar i enfortir les nostres creences sobre les persones LGT*B. Es produeix allò que Merton (1948) anomenà *Profecia auto complida*.

Per tant, els estereotips i els prejudicis són dues de les eines més emprades per assegurar el control social i la preservació de la heteronormativitat.

Com es podria gestionar el tractament mediàtica d'aquest col·lectiu perquè no fos victimitzant?

Promoure iniciatives que serveixin de base pel tractament de les minories. Per exemple, es podrien ampliar al col·lectiu LGTB alguns dels articles dels següents documents tal i com ha fet la LO 11/2014 en l'art 15²⁸.

- Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. Resolució 1.003 de juliol de 1993. Punt 33. Es rebutja en la pràctica del periodisme qualsevol forma de discriminació fonamentada en qüestions culturals, sexuals o religioses.
- Codi deontològic de la Federació d'Associacions de la Premsa d'Espanya (FAPE) diu que el periodista ha de ser molt curós amb el respecte als drets dels més dèbils i als discriminats. Per això el periodista ha de mantenir una sensibilitat especial en els casos d'informacions i/o opinions amb contingut que connoti discriminació o que pugui suscitar violència, pràctiques inhumanes o degradants. Per això el periodista hauria d'abstenir-se (*no són obligatòries els seus continguts) de fer referència a la raça, ètnia, sexe, malaltia, minusvalia, religió, color i/o origen social de la persona que és notícia si no és realment necessària.

²⁸ L'art 15 estableix el tractament que el Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha de fer quan tracti notícies que tinguin com a actors persones d'aquest col·lectiu. Per exemple, vetllar pel compliment del Codi deontològic dels mitjans de comunicació, vetllar per un tractament respectuós i que garanteixi una programació on hi hagi diversitat d'opcions afectives, sexuals, de identitat de gènere, entre d'altres. De la mateixa el CP en l'art 510.3 també ho sanciona (veure Annexes)

- Manual d'estil sobre el tractament de les minories ètniques en els mitjans de comunicació (1996) del Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- El codi deontològic dels periodistes catalans recomanen actuar amb especial responsabilitat i rigor en el cas de tractar informacions i/o opinions amb continguts que puguin suscitar discriminacions i/o violència per raó de sexe, raça, creences, extracció social i cultural. S'han d'evitar expressions o testimonis vexatoris o lesius per a la condició de la persona i per la seva integritat física i/o moral.
- Notícies amb llaç blanc (2002) per la Unió de Periodistes Valencians

Una altra solució seria adoptar una perspectiva de periodisme cultural. Què significa això. Anem a veure-ho.

El periodisme intercultural és un tipus de periodisme plural que centra el protagonisme informatiu vers les minories; en els "altres". Adopta una postura activa respecte a l'existència i reconeixement de la diversitat individual, grupal i cultural i del dret a la diferència per propiciar espais comuns per al diàleg i la solidaritat.

PART VI: CONCLUSIONS I LINEAS D'INVESTIGACIÓ FUTURES

7. CONCLUSIONS I LINIES D'INVESTIGACIÓ FUTURES

La conclusió “global” que extrec d'aquest TFG és la constatació que la violència en la parella ni és un fenomen exclusiu de la parella heterosexual ni

que la seva direcció es cenyeix al binomi establert on l'home és sempre l'agressor i dona sempre la víctima. La violència en la parella és un problema polièdric amb múltiples cares que per ser entesa requereix d'un/a criminòleg/a que es deslliuri dels lligams opressors de l'heteronormativisme i estigui disposat/da a obri la ment cap a altres possibilitats; altres "alternatives" que són "silenciades". Per exemple, la que es produeix en el col·lectiu LGT*B. La violència en la parella on ambdós membres són dues persones del mateix sexe o en aquelles on almenys un dels dos és una persona *trans** també existeix.

A dia d'avui els testimonis de les víctimes comencen a "sortir a la llum" gràcies a (un tímid) canvi de perspectiva per part de les institucions. Un clar exemple el tenim amb l'aprovació de la Llei 11/2014 a Catalunya i que té per objectiu garantir els drets del col·lectiu LGT*B. També he de dir que pot ser considerada com una de les primeres lleis espanyoles on el legislador l'ha redactada pensant en el "gènere" i no en el "sexe". Ha tingut present a totes aquelles persones que, malgrat haver nascut amb un sexe biològic d'home o dona, la seva identitat de gènere és l'oposada. Independentment de si se li ha efectuat una operació quirúrgica de reassignació de sexe o no. Així com també ha "pensat" en aquelles persones que estimen persones del mateix sexe. Fins que aquestes "alternatives" no siguin essent considerades, no solament el contingut de les lleis estaran molt allunyades a la realitat social; un procés de doble velocitat. Sinó que s'estarà posant en major risc a totes les persones LGT*B davant la possibilitat d'esdevenir objecte de violència en la parella o de delictes d'odi. No obstant, aquesta llei, en un futur, haurà de ser objecte de modificacions si vol donar una resposta al maltracta que es produeix en l'interior de les seves parelles. Així com ampliar el seu règim sancionador més enllà de la sanció administrativa i copsar noves vies que actuïn en proporcionalitat al dany comés i a les conseqüències que hagi pogut ocasionar a la víctima i a la societat.

En relació a aquest punt, considero que les institucions centrals, les autonòmiques i les locals, haurien de treballar conjuntament per crear un registre únic de denúncies de violència intargènere. No només per conèixer la seva freqüència i incidència any rere any i no trobar-nos amb fonts que es contradueixen; sinó per a que els/les pròpies afectats/de "sentissin" que poden

acudir a un lloc on seran atesos i no hauran de donar explicacions, per exemple, de per què en el seu document d'identitat hi figura un nom d'un gènere oposat al de la persona que tenen davant, posar entre dit que una dona pot estar essent maltractada per part d'una altra dona que resulta ser la seva parella i que no s'ha produït per una baralla "mútua", etc. Fins que aquesta LGT*Bfòbia no sigui "superada", les seves víctimes restaran "callades" i les dades aniran oferint unes dades que no s'adeqüen a la realitat.

Un altre aspecte que he pogut constatar és de fins a quin grau les nostres "ments" han estat educades en l'heteronormativitat. Un exemple el tinc amb l'hipòtesis inicial d) que vaig plantejar al inici del treball:

"El trànsit que efectua una persona trans implica una transició de gènere i de valors. D'aquesta manera, l'home que transita cap a dona passarà a assumir el rol de víctima. De la mateixa manera, la dona que transita cap a home passarà a assumir el rol d'agressor, complint així amb el binomi víctima-agressor establert en la nostra societat."*

Per sorpresa meva, en base al conjunt d'entrevistes realitzades a persones trans*, la violència en aquestes parelles es produeix del membre cis cap al membre trans*. Per tant, aquesta hipòtesi ha estat rebutjada.

Partint d'aquest "error" inicial vaig redactar la hipòtesi a):

"La dinàmica de la violència que es produeix en el sí d'una relació heterosexual difereix d'aquella que opera en una relació lèsbica o en aquelles parelles on un dels seus membres és una persona trans."*

Aquesta també ha estat rebutjada al copsar que la dinàmica de violència (basant-me en el Cicle de la violència de Walker i l'escalada de violència) que opera en la violència intragènere no difereix d'aquella que es produeix en la violència heterosexual. El que sí difereixen són els motius que l'originen; així com el contingut d'alguns dels maltractes rebuts. Essent, en les parelles objectes de violència intragènere, els factors socials els més importants. M'he referit a l'homofòbia (sobretot internalitzada), la misogínia, el sexisme i l'estrès de la minoria, sense oblidar el paper de la vergonya.

Per tant, la hipòtesis b) i f) ha estat confirmada.

De la mateixa manera, atenen als resultats dels estudis realitzats amb el FIRO-B, la hipòtesis c) també ha estat confirmada. Així que seran les dones lesbianes que manifestin una major necessitat de control, major grau de dependència i una baixa autoestima, les que esdevindran les agressores en la relació.

Tots aquests factors fan que la gravetat de la violència que es produeix en aquestes parelles sigui major que la produïda en l'heterosexual. I, en conseqüència, que les seves víctimes estiguin atrapades en unes relacions més difícils d'abandonar. Personalment, crec que el factor predictor de major risc en la violència intragenere està en el fet de substituir la família biològica per la parella donat que incrementa la co dependència entre els seus membres i facilita així un major grau d'aïllament fent que les víctimes acabin acceptant (i fins i tot justificant) el maltracta del qual estan essent objectes davant el temor de quedar-se soles. Ja que en la majoria dels casos tractats al llarg del treball, les famílies desconeixen l'orientació sexual i/o la identitat de gènere dels seus fills/es.

Què queda per fer? Moltes coses. Començant per la sensibilitat, i tolerància, que tenim vers aquest col·lectiu i els seus membres. Només amb major formació, la percepció que tenim d'aquests canviaria.

Aquesta demanda ha estat clarament expressades per les persones *trans** entrevistades. Creuen que la formació i la informació és bàsic per crear tolerància i per a que la violència que es produeix en les parelles LGT*B pugui ser detectada. No només per part de les institucions, sinó per els/les mateixes implicades.

Amb major formació, per exemple, els professionals (sanitaris i de la salut mental) els podrien atendre millor. Atendrien a les seves necessitats i deixarien d'utilitzar en ells "allò que funciona" pel cas heterosexual. Sabrien que són dues realitat que es basen sobre unes premisses i dinàmiques diferents.

Una major sensibilització permetria incrementar el nombre d'investigacions realitzades en el nostre país. Malgrat que el meu objectiu fos poder fer una cerca bibliogràfica que em permetés descriure un escenari "global", m'he trobat

que això no ha estat possible al no haver una metodologia unànime, con tampoc uns criteris de cerca unificats. De la mateixa manera, les dades que hi proporcionaven eren estretes de mostres petites que, difícilment, poden esser objecte de generalitzacions. I per altra, per la manca (per no dir quasi inexistència) de bibliografia elaborada en el nostre país. Per això que les úniques dades autòctones que he pogut emprar han estat les proporcionades per ALDARTE.

Però sobretot, on més s'ha de treballar és en la seva prevenció. I com ho podem fer? Educant als nostres infants (adults de futur) dins uns valors que “des patologitzin” a les persones LGT*B, en una educació que no entengui de classificacions, “secrets” o pors. Una educació lliure de prejudicis i estigmes. Una educació on s'expliqui que dues dones es poden estimar i formar una família. Una educació on la nena pot tenir penis, el nen vagina o ambdós. I de la mateixa manera, que no tothom ha de sentir-se atret per un sexe o una identitat. Un es pot sentir atret per ambdós o per cap. Una educació neutra i basada en, i per, el respecte i la tolerància. Perquè només així, cuidant l'educació, podrem fer d'aquest món, un món millor. Per això s'ha de continuar investigant, fer més recerca i apostant per l'educació i sensibilització.

I per acabar, m'agradaria deixar a l'aire una pregunta. Tornat a l'inici del treball i al seu objectiu general, podem dir que *la violència intragènere és el millor terme per anomenar aquest tipus de violència?* És a dir, dins la seva definició s'hi engloben les persones adequades.

Crec que d'aquí uns anys, quan, per una banda, la violència en la parella que es produeix entre les persones del mateix sexe o en aquelles on un dels seus membres és una persona *trans**, hagi estat reconeguda per part de la societat i les institucions, i per altra banda quan la qüestió problemàtica de l'ús de la paraula “gènere” per a elaborar les lleis hagi estat solucionada, ens trobarem amb un altre problema/debat terminològic que girarà al voltant de si “violència intragènere” ha d'incloure, o no a les relacions o un dels seus membres és una persona *trans**. Ja que l'orientació sexual d'aquestes persones és molt heterogènia i algunes de les dinàmiques que s'hi descriuen entrarien en la que es produeix en el si de la parella heterosexual.

A dia d'avui, podem dir que el terme de "violència intragènere" actua com un "nou" calaix de sastre.

8. BIBLIOGRAFIA

Ahmed, S.(2006) "Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others"
Durham: Duke University Press

Allen, C; Leventhal, B (1999) "Same-sex domestic violence. Strategies for change". *Newbury Park*.

Allen, J (1990) "Lesbian Philosophies and Culture". *New York: State Univ. Of NY*

American Psychological Association (2000) "Guidelines for psychotherapy with lesbian, gay and bisexual clients". *Washington, DC: APA*

Barbé, A (2015) "El cross-dressing en el context català" *Tesis Doctoral*

Beauvoir, S (1946) "El segon sexe". *Buenos Aires: Siglo XX*.

Bernuz, M.J (2015)" El maltrato animal como violencia doméstica y de género. Un anàlisi sobre las víctimas" *Revista de Victimología Núm.2/2015 pàg. 97-123*

Bosch, E; Ferrer, V; Ferreiro, V ;Navarro, C (2013)" La violencia contra las mujeres. El amor como coartada". *Barcelona: Antrophos Editorial*

Carratalá, A (2011) "¿Smail o Cristina? Desigualdad e identidad transexual en el discurso periodístico" *Revista Zer, Vol. 16 Núm. 31, pàg. 183-201*

Castell, M (1997) "El fin del patriarcado: moviminetos sociales, familia y sexualidad en la era de la informació" Cap. 4 inclós en M. Castells *La era de la informaci3n. Economia, sociedad y cultura. Vol. 2. El poder de la identidad. Pàg. 159 -269. Madrid: Ed Alianza*

Catarra, A (2016) "La informaci3n en prensa española sobre casos de violencia en parejas del mismo sexo" *Revista Latina Comunicaci3n social, Núm, 71, pàg. 44-65*

Cirici, R; Querol, N; Ripoll, A (2010) La consulta sanitaria: ¿un espacio privilegiado para la detecci3n y el abordaje de la violencia de género?

- Cleaver, R (1995) "Know my name: A gay liberation theology" *Louisville: Westminster John Knox Press Núm. 11*
- Coleman, V (1994) "Lesbian battering. The relationship between personality and the perpetration of violence" en *Violence and Victims. núm.9, pàg. 139-152*
- Coll, G; Garcia-Romeral, G; Navarro, L (2008) "Cuestiones sin resolver en la Ley integral de medidas contra la violencia de género: las distinciones entre sexo y género, y entre violencia i agresión" *Revista Papers, Vol 87, pag. 187-204*
- Coop, P (1997) "Abused men. The hidden side of domestic violence". *Connecticut: Praeger.*
- Cook-Daniels (2015) "Intimate Partner Violence in Transgender Couples: Power and Control in a Specific Cultural Context" en *Partner Abuse, Vol. 6, núm. 1 pàg. 126- 139*
- Diversos autors (2009) "El origen de la violencia contra las mujeres" *Madrid. Ed. Dilema*
- Dutton, D; Golmant, S (1995) "The batter. A psychological profile". *New York: Basic Books.*
- Eagly, A (1987) "Sex differences in social behavior. A social-role interpretation". *Hiltsdale, NJ: Erlbaum*
- Elliott, P (1990) "Confronting lesbian battering: A manual for the battered women's movement". *St Paul: Minnesota coalition for battered women.*
- Federación Estatal de Lesbianas, Gais, Transexuales y Bisexuales (FELGTB) *Informe sobre la situación de la violencia entre parejas del mismo sexo. 2011*
- Folguera, L (2014) "Hombres maltratados. Masculinidad y control social". *Edicions Bellaterra*
- Gimeno, B (1959) "Lesbianismo. La liberación de una generación". *Barcelona. Ed Gedisa.*

Goffman, E (2009) "La presentación de la persona en la vida cotidiana" *Buenos Aires: Amorrortu*.

Guash, O (2000) "Crisis de la heterosexualidad" *Barcelona: Laertes*

Hammond, N (1989) "Lesbian victims of relationship violence" *Women & Therapy, Núm. 8 pàg. 89-105*

Island, D (1991) "Men who beat the men who love them: Battered gay men and domestic violence" *New York: Harrington Park Press*

Israel, E (2008) "Bases para el periodismo intercultural" *Revista Latina de Comunicación Social, Vol. 34, Núm. 34*

Jaén, M; Perrino, A.L (2015) "La reforma penal de 2015. Análisis de las principales reformas introducidas en el Código Penal por las Leyes Orgánicas 1 y 2/2015, de 30 de marzo". *Madrid: Dykinson, S.L*

Kaschak, E (2001) "*Intimate betrayal. Domestic violence in lesbian relationship*". New York: The Haworth

Kuehnle, K; Sullivan, A (2003) "Gay and Lesbian victimization. Reporting Factors in Domestic Violence and Bias Incident". *Publicat a Justice Crime and Behavior. Vol 30, núm 1, pàg. 85-96*.

Lameiras, M; Iglesias; I.C (2012) "Comunicación y justicia en violencia de género". *València. Tirant monogafias 768*

López-Galiacho, J (1998) "La problemàtica jurídica de la transexualidad" *Madrid: McGrah Hill*

Mottet, L (2013) "Local efforts underway to open homeless shelters to transgender people" *Chicago: National LGBTQ Task Force*

Nash, M (2014) "Feminidades y masculinidades. Arquetipos y prácticas de género". *Madrid. Alianza Editorial*

Pearson, P (1997) "When she was bad". *New York: Viking Penguin*

Pérez, J.S (2011) "Historia del feminismo" *Madrid. Ed. Catarata*

Pérez-Olleros, F.J (2011) "Conclusiones de la Circular 6/2011 de la Fiscalía General del Estado" *Asociación Española de Abogados de Familia*

Pichrdo, C "Hombres como víctimas de maltrato por parte de mujeres". *Universidad del Valle de México*.

Poorman, P; Seelau, S (2001) "Lesbian who abuse their partners: Using the FIRO-B to assess interpersonal characteristics" *Women & Therapy, Vol. 23, Núm. 3, pàg. 87-105*.

Renzetti, C; Harvey, C (1996) "Violence in gay and lesbian domestic partnerships". *New York: Harrington Park*

Renzetti, C (1992) "Violent betrayal: Partner abuse in lesbian relationships" *Newbury Park: Sage Pubilactions*

Renzetti, C (1996) "The poverty of services for battered lesbian" *Journal of Gay & Lesbian Social Services, Núm. 4 , pàg. 61-68*.

Ristock, J (2002) "No more secrets. Violence in lesbian relatiosip". *New York: Routledge*

Soley-Beltrán, P (2009) "Transexualidad y la matriz heterosexual. Un estudio crítico de Judith Butler". *Barcelona: Bellaterra*.

Ryan, W (1971) "Blaming the victim" *New York: Random House*

Steinmetz, S (1977-1978) "The Battered Husband Syndrome" *publicat a Victimology: An International Journal. Vol. 2, 1977-1978. Núm. 3-4, pàg. 499-509*

Walker, J (2015) "Investigating Trans People's Vulnerabilities to Intimate Partner Violence/Abuse" *en Partner Abuse, Vol. 6, núm.1, pàg. 107-125*

Walker, L (1980) "The battered woman" *New York: Harper Perennial*

Walker, L (1987) "Terrifyng love. Why Battered women Kill and how society responds" *New York. Harper Perennial*

➤ Webgrafia:

Centro de atención a gays, lesbianas y transexuales. Centro de estudios y documentación por las libertades sexuales (ALDARTE) consulta web a <http://www.aldarte.org/es/default.asp>

FORGE national transgender anti-violence organization consulta web a <https://forge-forward.org/>

➤ Lleis

EnFemme. “Aportacions d’EnFemme a la Proposició de Llei de Drets de les Persones Gais, Lesbianes i Transsexuals i per l’Eradicació de l’Homofòbia, la Lesbofòbia i la Transfòbia”. Document Intern. Octubre, 2014.

Institut Català de lesDones Generalitat de Catalunya “Esborrany de l’Avantprojecte de la Llei dels drets de les dones per l’erradicació de la violència masclista”

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal

Ley 3/2007, de 15 de marzo, reguladora de la rectificación registral de la mención relativa al sexo de las personas. Boletín Oficial del Estado

Ley Orgánica 5/2010, de 22 de junio, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. Boletín Oficial del Estado

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de Diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. Boletín Oficial del Estado

Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transgènere i Intersexuals i per a Eradicar l'Homofòbia, la Bifòbia i la Transfòbia.

Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

PART VII: ANNEXES

9. ANNEXES

9.1 GLOSSARI

Agència: Concepte proposat per A. Bandura (1982) que fa referència a l'habilitat que tenen les persones d'actuar, intervenir i/o influenciar de manera intencionada, motivada i dirigida segons la seva voluntat sobre objectes socials amb significat.

Agents de socialització: Són els grups i contextos socials en els quals es produeixen els processos de socialització. En serien exemple: la família, els amics, els companys de feina, els grups de parelles, la televisió, els partits polítics, les associacions...

Agressió: Forma de violència que té com a intenció causar dany a una altra persona ja sigui física, psicològica o simbòlica.

Androgínia: És el constructe socio cultural que s'usa per a descriure a aquella persona que presenta alhora característiques masculines i femenines independentment del seu sexe biològic.

Atribució social: Procés a través del qual la persona adjudica a altres les explicacions (causes, motivacions i intencions) dels seus propis comportaments.

Auto control: Capacitat dels individus per ajustar el seu comportament als valors morals.

Categorització social: És el conjunt de processos psicològics que permeten a l'individu ordenar i simplificar el seu entorn en termes de categories.

Cisgènere: Terme utilitzat per a referir-se a aquelles persones en les que la seva identitat de gènere concorda amb el seu gènere biològic de naixement.

Conducta desviada: És la conducta que difereix de les normes culturals apreses durant la socialització i compartides per tots els membres d'una societat determinada en un moment determinat.

Control social: És tota activitat/estratègia que té per objectiu regular tota interacció que es produeix entre individus i que pot produir conflicte. Tenen per objectiu conduir el comportament dels individus d'acord amb les pautes de conducta social normalitzada, i permetre a la societat reproduir-se seguint els seus valors i models dominants.

Cross dressers. Persones que es conformen amb vestir-se (puntualment, de manera permanent, en privat o en públic) d'acord amb la identitat de gènere sentida.

Delicte d'odi (*Hate crime* o *Bias crime*): Delicte comès contra un individu motivat per les actituds intolerants del victimari vers un grup o grups amb determinades característiques definitòries. Majoritàriament per pertànyer a un grup racial diferent al del victimari, o a una altra ètnia, religió, orientació sexual i/o tenir alguna discapacitat física, psíquica o sensorial.

Desigualtat: És la situació que es produeix quan la distribució de recursos, oportunitats i/o poder esdevé desigual per a una persona o col·lectiu.

Desvictimització: Conjunt de processos orientats a disminuir les conseqüències que ha tingut el fet per a la víctima i a facilitar la seva

recuperació, reintegració i desenvolupament normal de la seva vida personal i social.

Discriminació: És aquella conducta que va dirigida contra persones afectades per prejudicis. Tenen per objectiu excloure-les dels seus drets o a beneficiar-se de determinades oportunitats a causa de la seva condició. D'aquesta manera també es pretén afavorir als membres de la pròpia categoria.

Discriminació directa: És tota situació en la qual es troba una persona que sigui, hagi estat o pugués ser tractada, per raó d'orientació sexual, opció afectiva sexual o identitat i expressió de gènere, de manera menys favorable que una altra en una situació similar.

Discriminació indirecte: És aquella situació dins la qual una disposició, criteri, interpretació o pràctica pretesament neutre pugui ocasionar a determinades persones, o col·lectius, un desavantatge particular respecte a persones que no en formin part.

Dissonància cognitiva: És la sensació de malestar que experimenta una persona en adonar-se que manté dues cognicions contradictòries.

Distorsió cognitiva: Trastorn que afecta al contingut del pensament d'una persona provocant-li modificacions substantives i inadequades. Això fa que l'afectat sostingui creences irracionals, enrònies o exagerades que contrasten amb les sostingudes en la població general.

Dona trans*: Persona transsgènere que al néixer és un home biològicament, però la seva identitat de gènere és femenina.

Dramatúrgia: Fenomen que es produeix entre els membres de la societat en el qual aquests representen diferents papers/rols atenen a l'estructura social en la qual es desenvolupen.

Estereotips de gènere: Són les creences apreses, consensuades i compartides pels grups o col·lectivitats sobre les característiques psicològiques i rols que han de mostrar els homes i les dones. Es manifesten a través d'imatges mentals, dites, creences i/o accions, i tenen per objectiu simplificar la realitat. Un cop s'estableixen són resistents al canvi.

Estigma: És el resultat de la construcció social que es fa en relació a una característica (ja sigui física, de caràcter o de pertinença a un grup determinat) que té un individu, o grup, i que el fa ser diferent de la resta. Això porta a la seva segregació/classificació en una categoria social amb connotacions negatives que el/els pot dur a ser exclosos de la societat a la qual pertanyen

Estructura social: Són les diverses formes que poden adoptar les relacions interpersonals que es produeixen en una societat.

Etiquetatge (terme originari anglosaxó *labelling approach*): Assignació (o activitat selectiva) discriminatòria d'una marca social que fa una institució cap a un individu, o col·lectiu, que genera una dinàmica d'acceptació per part d'aquest i confirma així les expectatives negatives de la societat.

Exclusió social: Procés a través del qual es produeix una pèrdua o absència de mecanismes (econòmics, laborals, relacionals, sanitaris, formatius...) que permetien a la persona viure plenament en la societat. Inclou el sentiment de valia.

Factors de protectors: Conjunt de variables correlacionals que si es manifesten en una determinada situació fan disminuir la probabilitat que succeeixi un fet no desitjat.

Factors de risc: Conjunt de variables correlacionals que si es manifesten en una determinada situació fan augmentar la probabilitat que succeeixi un fet no desitjat.

Família patriarcal: Model d'organització familiar caracteritzat per una gran divisió de treball entre els seus membres, fent que el pare sigui l'encarregat de treballar fora de casa (esfera pública) i de prendre les decisions que afecten a tot el conjunt, i la dona dedicar-se a les tasques domèstiques (esfera privada) o bé a tenir un lloc de treball de menys estatus respecte l'home.

Feminisme: Moviment social de lluita, resistència i reivindicació sorgit al S.XX fruit d'un conjunt de propostes teòriques i de praxis socials, amb implicacions polítiques, jurídiques o socials.

Feminitat: És el constructe socio cultural que fa referència al conjunt de característiques atribuïdes a una dona. És a dir, a la qualitat de pertànyer al sexe femení.

Gènere: Són les característiques no biològiques associades al sexe. És la construcció simbòlica i social-cultural que fa la societat d'allò que es considera masculinitat o feminitat en un moment determinat en funció del sexe de la persona. A través d'ell s'assignen un rols determinats a la persona.

Grup de referència: És el grup al qual l'individu es vincula personalment i psicològicament, i del qual aprendrà les normes durant la socialització. També serà el grup amb el qual es comprarà o amb el qual es vol identificar.

Home trans*: Persona transsgènere que al néixer és una dona biològicament, però la seva identitat de gènere és masculina.

Identitat de sexe o de gènere: És el procés (***o millor experiència subjectiva**) a través del qual les persones es perceben com a homes o dones. Depenen de si se sent *masculí o femení*, en la persona desembocaran uns determinats sentiments, afectivitats i conductes. L'ur procés s'inicia a la infància a través de la socialització i es reforça a l'adolescència. Un cop s'assoleix és immutable.

Impulsivitat: Tret temperamental que predisposa a la persona a comportar-se de manera brusca, ràpida, espontània i sense reflexió.

Interacció simbòlica: És la condició de possibilitat de l'emergència del self. Aquest no preexisteix en les interaccions socials, sinó que sorgeix o emergeix en el transcurs d'aquestes. Els altres, per tant, tenen un paper important en la construcció del jo.

Masclisme: És el conjunt d'actituds i pràctiques prepotents i sexistes que efectua l'home a la dona, i que tenen per objectiu establir o mantenir el predomini i/o poder d'aquest en l'àmbit públic i privat.

Masculinitat: És el constructe socio cultural que fa referència al conjunt de característiques atribuïdes a un home. És a dir, a la qualitat de pertànyer al sexe masculí.

Misogínia: És l'aversion, rebuig u odi vers la dona.

Norma social: Són les expectatives que tenen les persones sobre les accions definides socialment com a correctes en una situació i moment concret.

Normalització: És el procés de creació de les normes que regulen la conducta, la percepció, el pensament o els desigs de les persones en una situació donada.

Orientació sexual: És la preferència o atracció que mostra la persona cap a altres. D'aquesta manera podem parlar:

- **Heterosexualitat:** Orientació sexual en la qual la persona sent atracció sexual i emocional cap a persones del seu sexe oposat.
- **Homosexualitat:** Orientació sexual en la qual la persona sent atracció sexual i emocional cap a persones del seu mateix sexe.
- **Bisexualitat:** Orientació sexual en la qual la persona sent atracció sexual i emocional tant cap a persones del seu mateix sexe com per els de l'oposat.
- **Asexualitat:** Orientació sexual en la qual la persona no sent cap atracció sexual o emocional cap a una altra persones independentment del seu sexe i/o gènere.

Pràctiques de subjecció i control: Pràctiques socials que defineixen les persones de manera que la subjecten a determinades relacions de poder, i redueixen les seves possibilitats de ser i actuar –coartar la seva llibertat i augmentar les possibilitats del seu control per part de grups dominants.

Prejudici: Dit d'aquella actitud prèvia (negativa o positiva) cap a una persona o grup social abans d'haver-se corroborat pel fet de pertànyer a determinades categories socials i no pas per les seves característiques o actuacions individuals.

Relativisme cultural: Denominació que reben els corrents del pensament social i jurídic que consideren que el valor moral i funcional dels comportaments, i les lleis, difereixen segons el context social i cultural on s'incardinen.

Resiliència: Constructe psicològic que identifica la capacitat de resistència de la persona que li permet mantenir l'estabilitat i equilibri davant situacions que adverses que li suposen un desafiament o risc.

Rol: Model organitzat de comportaments que es desprèn de la posició determinada que ocupa la persona dintre d'un conjunt interaccional.

Rol de gènere: És l'expressió pública de la identitat de gènere. Fa referència a les expectatives normatives prescriptives que infereix la cultura sobre allò que "és" apropiat per l'home i per la dona. A través del rol la persona indica el grau en que s'és home o dona.

Sanció social informal: És la sanció no tipificada en cap ordenament jurídic que es aplicada per agents significants (la família, els amics...). En serien exemples, la posada en perill del lloc de treball, la desaprovació pública de la conducta etc.

Sanció: És la reacció que mostren la resta de membres del grup al qual pertany l'infractor davant del seu comportament incontrolat. El seu objectiu és limitar la conducta desviada. Cada societat desenvolupa els seus mecanismes de control.

Sexe: És el conjunt de particularitats biològiques, genètiques, fisiològiques i orgàniques que caracteritzen als éssers humans des del moment de la seva concepció i els divideixen en mascles (home) i la femelles (dona).

Sexisme: És el component sexual de les actituds. Fa referència als prejudicis que la persona (independentment del seu sexe) manifesta, en forma de discriminació, cap a l'altre sexe.

Sexualitat: És el conjunt de fenòmens sexuals influïts per la interacció de factors biològics, psicològics, socials, econòmics, polítics, culturals, ètics, legals, històrics i religiosos. Es pot expressar a través del pensament, fantasies, desitjos, creences, actituds, valors i/o conductes, entre d'altres. D'acord amb la definició de l'OMS (2006), la sexualitat s'ha d'entendre com aquell aspecte central de l'ésser humà que està present al llarg de la seva vida i que avarca el

sexe, les identitats i papers de gènere, l'erotisme, el plaer, la intimitat, la reproducció i l'orientació sexual.

Socialització: És el procés a través del qual les persones aprenen els coneixements, significats i eines necessàries per a esdevenir membre de la societat. S'ha d'entendre com un procés obert i dinàmic que s'inicia en el naixement i s'estén al llarg de tota la vida de la persona. Per això podem diferenciar diverses etapes:

- **Socialització primària:** Etapa de la socialització que ateny a la infància i en la qual l'infant aprèn els continguts més importants i bàsics de la seva cultura que li per a desenvolupar-se en la seva societat en el futur.
- **Socialització secundària:** Socialització menys profunda, i que afecta aspectes menys importants de la persona, que es produeix al finalitzar l'etapa infantil i s'estén al llarg de tota la vida de la persona.
- **Socialització terciària:** Etapa de la socialització que no tota persona experimenta. Es produeix quan una persona ha de relativitzar tot ho anterior après a causa d'haver accedit a una nova societat/cultura en el qual, per a poder desenvolupar-se, ha d'aprendre i interioritzar noves normes i valors diferents als apresos en etapes de socialització anteriors.

Transfòbia: Dit de l'aversion i rebuig que mostra una persona davant individus transsexuals. Pot manifestar-se a través de conductes violentes, d'odi i/o discriminatòries.

Transgènere: Persona que sent una incogruència entre el seu sexe anatòmic i la seva identitat de gènere. No obstant, i a diferència de la persona *transsexual*, el transgènere no es sotmet a una reassignació de sexe i no sempre ha de manifestar disfòria genital.

Transsexual: És la persona que se sent del sexe oposat a aquell del qual pertany biològicament.

Víctima de risc: Persona que té unes característiques personals o situacionals que li confereixen una probabilitat més gran d'acabar essent víctima

Víctima especialment vulnerable: Persona que per les seves circumstàncies d'edat, o dependència, presenta un risc més gran de patir, i amb més intensitat els efectes de la victimització primària o secundària, comparada amb la resta de víctimes de risc.

Víctima vulnerable: És l'individu que, després de patir una experiència victimitzant, presenta unes característiques personals i socials que el situen en una posició d'inferioritat respecte a altres individus que han experimentat la mateixa victimització.

Victimització primària: Conseqüències físiques, psíquiques, emocionals, socials o econòmiques, derivades del fet delictiu directe sobre les víctimes.

Victimització secundària: És el maltracta addicional exercit contra la víctima fruit del contacte efectuat amb els professionals, institucions i/o administracions implicades en la investigació del fet delictiu desencadenant de la victimització primària degut a les seves intervencions deficitàries.

Victimització terciària: És l'impacte que experimenta l'ofensor derivat de la pena que li ha estat imposada, o de la resposta institucional enfront del delictu comès.

Violència: És l'ús intencional de la força física o el poder que s'exerceix contra un mateix, cap a una altra persona, grups o comunitats i que té com a conseqüències probables lesions físiques, danys psicològics, alteracions del desenvolupament, abandó i fins i tot la mort.

Xifra fosca/negra de la delinqüència: Nombre de delictes no coneguts oficialment i que no queden reflectits en l'estadística, donat el fet que no han estat denunciats. Aquest fet es pot donar per diverses raons (la víctima no percep que ha estat objecte d'un delictu, el delictu no ha tingut víctimes...).

9.2 ENTREVISTES

9.2 Guió d'entrevista a persones trans*

1. Que significa la frase "quan jo surto de l'armari els altres entren"?

2. La vostra pràctica pot ser interpretada des de fora com una procés entre Secret + Confessió+Pactes-negociacions-re definicions. Creieu que quan es fa la " confessió" , el pes que es trasllada a la parella (ara serà ella qui haurà de "pair" tot això) pot ser una de les causes per a produir-se la violència? És a dir, la "confessió" pot ser l'inici de la violència en la parella?

3. Quines altres causes creieu que és produeix en la perpetuació de la violència?

4. S'usen termes de: violència de gènere, violència familiar per referir-se a la violència de parella que es produeix entre el vostre col·lectiu (malgrat existir el terme violència intragènere). Creieu que la violència que es produeix en el si de la parella on un dels dos membres es *trans* o *cross dresser*, pot ser englobada dins la violència de gènere? O defenseu tenir una tipificació exclusiva del col·lectiu LGT*B en el CP o Llei Orgànica? Creieu que la LO 1/2004 us ha perjudicat?

4.1 Sota quin marc legislatiu us sentiu emprades? A on aniríeu davant un hipotètic maltracta per part de la vostra parella?

5. La violència que es produeix en la parella, de quina tipologia sol ser més freqüent? És a dir, física, verbal, psicològica, econòmica i/o sexual ?

6. Considero que la informació i educació es un aspecte fonamental de cara a la prevenció i identificació de les violències. Creieu que esteu ben informades d'aquest tipus de cara a poder identificar-les en el dia a dia d'una relació de parella o de *noviazgo*?

7.Per que creiue (quins factors) que tot i existir la violència intragenere, aquesta és tan poc denunciada?

7.1 Com valoreu el tracta de les institucions cap a vosaltres?

7.2 Us sentiu englobades, com a dones, (o ben tractades) dins el col·lectiu LGT*B? Percebeu que sou ben considerades?

8. Imagineu que sou les legisladores del govern, quina llei-mesures-sancions redactarieu per sentir-vos emmarcades en el marc jurídic? Que penseu que els criminòlegs podem fer per vosaltres? Demaneu que es gratis.....

9.3 Guió i entrevista a Associació Cristiana de Gais i Lesbianes (ACGIL)

1. En la història del nostre país, la església ha estat un poder molt important. Tant políticament com ideològicament. A través d'ella s'han anat inculcant valors, estereotips, prejudicis...en vers els homes, les dones i les relacions afectives que s'estableixen entre ells. Segons vosaltres, penseu que hi ha hagut una evolució alhora de concebre el model de família (i de parella) per l'església? Quins valors/creences vers la família, el matrimoni, parella s'estan difonent des de l'església (i també des del Vaticà) actual?

Tal com ha anat evolucionant la societat, les persones d'església també han evolucionat. Segons la nostra experiència, la immensa majoria de les comunitats cristianes han variat la seva visió de la família i de les relacions afectives, i assumeixen que les relacions homosexuals i les famílies que formen les persones homosexuals estan en igualtat de condicions que les famílies "tradicionals". Molts capellans també pensen el mateix, però no ho fan públic per por a les jerarquies i el Vaticà, que no ha variat la seva postura. Els bisbes i el Vaticà són esclaus de la seva visió del món pre moderna i, tal com s'ha demostrat darrerament, en ocasió del Sínode de Bisbes sobre la Família, segueixen considerant l'homosexualitat una desviació i les famílies homosexuals "alienes al pla de Déu".

2. Com han afectat (i si penseu que encara afecten) aquestes creences en el col·lectiu de gais i lesbianes?

La majoria del col·lectiu LGTB se sent aliè a les creences de la jerarquia vaticana. Tot i això, se sent contínuament atacat i insultat per les declaracions tan sovintejades de molts bisbes i del Vaticà. La majoria de les persones del col·lectiu LGTB que se senten part de l'església obvien aquestes declaracions i viuen la seva fe en el si de comunitats que les accepten tal com són (que ja

hem dit que són la majoria). Hi ha encara una minoria de persones LGTB creients que viuen molt malament aquest fet.

2.1 Quantes persones homosexuals (gais o lesbianes) són fidels a l'església? Ha augmentat aquest nombre si ho comparem amb anys anteriors? A què es pot deure?

Catalunya és una de les regions europees amb una pràctica religiosa més baixa. Per tant, considerem que hi ha poques persones del col·lectiu LGTB que es considerin part de l'església. D'aquestes, que siguin "fidels" als ensenyaments del Vaticà i les jerarquies, encara en són menys. Malauradament, creiem que en els darrers anys el nombre de persones del col·lectiu LGTB que se sentin part de l'església no ha augmentat.

3. Considereu el tracte rebut per part d'algunes parts/sectors de l'església com a "molest" i perjudicial per a vosaltres? Ho definiríeu com a violència (tenint present que la violència no només és manifesta físicament, sinó que pot adoptar moltes altres formes com poden ser verbal, psicològica, econòmica o sexual)? Per què?

Com hem dit el tracte que les jerarquies i el Vaticà tenen envers el nostre col·lectiu es pot qualificar perfectament de violència, ja que intenta excloure'ns del "pla de Déu", tal com afirmen repetidament, o bé volen exigir que ens abstinguem de tenir relacions sexuals, que, al nostre entendre, formen part essencial de la nostra persona. Quan algú pretén que alguna persona deixi de ser ella mateixa o l'exclou d'un suposat "pla diví" és evident que exerceix violència.

4. Creieu que existeix violència entre parelles del mateix sexe? (En cas que afirmatiu) La església ha ajudat a silenciar aquesta realitat a través del seu discurs?

Hem conegut alguns casos de violència en el si de parelles del mateix sexe, ens atreviríem a afirmar que en menor mesura que entre parelles heterosexuales. Diem això perquè el procés d'acceptació de la pròpia homosexualitat suposa un qüestionament dels rols de gènere, i , per tant, del

masclisme, que al nostre entendre és la causa de la violència dins de les parelles.

4. Com valoreu les conclusions de l'últim Síndole de la família, això com l'últim Consell Vaticà?

El valorem negativament, ja que no accepta que les persones homosexuals puguin tenir relacions sexuals i menysprea les famílies homosexuals tot exclouent-les del "pla de Déu". A més, repeteix la mentida que els organismes internacionals condicionen l'ajuda als països en desenvolupament a que aquest països aprovin lleis de "matrimoni homosexual", cosa que és desmentida per la realitat dels organismes internacionals. El sistema de valors dels bisbes segueix anclat en la premodernitat i es va retroalimentant de mentides i de mitges veritats, totalment acientífiques i allunyades del pensament exeegètic i teològics actuals.

6. Si fos la "carta als reis" què demanariu , quines són les vostres necessitats com a col·lectiu, als criminòlegs? De quina manera us podríem ajudar?

Demanaríem que avancin en els estudis dels delictes d'odi i de la seva prevenció, fins i tot aplicant-los als líders religiosos i polítics que difonen discursos d'odi.

9.4 LEGISLACIÓ

9.4.1 El Codi Penal

CAPÍTOL IV "De les circumstàncies que agreugen la responsabilitat criminal"

Article 22 :

Són circumstàncies agreujants:

(.....)

4a. Cometre el delictes per motius racistes, antisemites o una altra classe de discriminació referent a la ideologia, religió o creences de la víctima, l'ètnia, raça o nació a la qual pertanyi, el seu sexe, orientació o identitat sexual, raons de gènere, la malaltia que pateixi o la seva discapacitat.

CAPÍTOL IV “Dels delictes relatius a l'exercici dels drets fonamentals i llibertats públiques”

SECCIÓ 1 “Dels delictes comesos en ocasió de l'exercici dels drets fonamentals i de les llibertats públiques garantits per la Constitució”

Article 510:

1. Seran castigats amb una pena de presó d'un a quatre anys i multa de sis a dotze mesos:

a) Els qui públicament fomentin, promoguin o incitin directa o indirectament a l'odi, hostilitat, discriminació o violència contra un grup, una part del mateix o contra una persona determinada per raó de la seva pertinença a aquell, per motius racistes, antisemites o altres referents a la ideologia, religió o creences, situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia, raça o nació, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació o identitat sexual, per raons de gènere, malaltia o discapacitat.

b) Els qui produeixin, elaborin, posseeixin amb la finalitat de distribuir, facilitin a terceres persones l'accés, distribueixin, difonguin o embenen escrits o qualsevol altra classe de material o suports que pel seu contingut siguin idonis per fomentar, promoure, o incitar directa o indirectament a l'odi, hostilitat, discriminació o violència contra un grup, una part del mateix, o contra una persona determinada per raó de la seva pertinença a aquell, per motius racistes, antisemites o altres referents a la ideologia, religió o creences, situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia, raça o nació, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació o identitat sexual, per raons de gènere, malaltia o discapacitat.

c) Públicament neguin, trivialitzin greument o enalteixin els delictes de genocidi, de lesa humanitat o contra les persones i béns protegits en cas de

conflicte armat, o enalteixin als seus autors, quan s'haguessin comès contra un grup o una part del mateix, o contra una persona determinada per raó de la seva pertinença al mateix, per motius racistes, antisemites o altres referents a la ideologia, religió o creences, la situació familiar o la pertinença dels seus membres a una ètnia, raça o nació, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació o identitat sexual, per raons de gènere, malaltia o discapacitat, quan d'aquesta manera es promogui o afavoreixi un clima de violència, hostilitat, odi o discriminació contra els mateixos.

2. Seran castigats amb la pena de presó de sis mesos a dos anys i multa de sis a dotze mesos:

a) Els qui lesionin la dignitat de les persones mitjançant accions que comportin humiliació, menyspreu o descrèdit d'algun dels grups al fet que es refereix l'apartat anterior, o d'una part dels mateixos, o de qualsevol persona determinada per raó de la seva pertinença a ells per motius racistes, antisemites o altres referents a la ideologia, religió o creences, situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia, raça o nació, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació o identitat sexual, per raons de gènere, malaltia o discapacitat, o produeixin, elaborin, posseeixin amb la finalitat de distribuir, facilitin a terceres persones l'accés, distribueixin, difonguin o embenen escrits o qualsevol altra classe de material o suports que pel seu contingut siguin idonis per lesionar la dignitat de les persones per representar una greu humiliació, menyspreu o descrèdit d'algun dels grups esmentats, d'una part d'ells, o de qualsevol persona determinada per raó de la seva pertinença als mateixos.

b) Els qui enalteixin o justifiquin per qualsevol mitjà d'expressió pública o de difusió els delictes que haguessin estat comesos contra un grup, una part del mateix, o contra una persona determinada per raó de la seva pertinença a aquell per motius racistes, antisemites o altres referents a la ideologia, religió o creences, situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia, raça o nació, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació o identitat sexual, per raons de gènere, malaltia o discapacitat, o als qui hagin participat en la seva execució.

Els fets seran castigats amb una pena d'un a quatre anys de presó i multa de sis a dotze mesos quan d'aquesta manera es promogui o afavoreixi un clima de violència, hostilitat, odi o discriminació contra els esmentats grups.

3. Les penes previstes als apartats anteriors s'imposaran en la seva meitat superior quan els fets s'haguessin dut a terme a través d'un mitjà de comunicació social, per mitjà d'internet o mitjançant l'ús de tecnologies de la informació, de manera que, aquell es fes accessible a un elevat nombre de persones.

5. En tots els casos, s'imposarà a més la pena d'inhabilitació especial per a professió o ofici educatiu, en l'àmbit docent, esportiu i de temps lliure, per un temps superior entre tres i deu anys al de la durada de la pena de privació de llibertat imposada si escau en la sentència, atenent proporcionalment a la gravetat del delictes, el nombre de les comeses i a les circumstàncies que concorrin en el delinqüent.

Article 511:

1. Incorrerà en la pena de presó de sis mesos a dos anys i multa de dotze a vint-i-quatre mesos i inhabilitació especial per a ocupació o càrrec públic per temps d'un a tres anys el particular encarregat d'un servei públic que denegui a una persona una prestació a la qual tingui dret per raó de la seva ideologia, religió o creences, la seva pertinença a una ètnia o raça, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, per raons de gènere, malaltia o discapacitat.

2. Les mateixes penes seran aplicables quan els fets es cometin contra una associació, fundació, societat o corporació o contra els seus membres per raó de la seva ideologia, religió o creences, la pertinença dels seus membres o d'algun d'ells a una ètnia o raça, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, per raons de gènere, malaltia o discapacitat.

3. Els funcionaris públics que cometin algun dels fets previstos en aquest

article, incorreran en les mateixes penes en la seva meitat superior i en la d'inhabilitació especial per a ocupació o càrrec públic per temps de dos a quatre anys.

4. En tots els casos s'imposarà a més la pena d'inhabilitació especial per a professió o ofici educatius, en l'àmbit docent, esportiu i de temps lliure, per un temps superior entre un i tres anys al de la durada de la pena de privació de llibertat imposada si escau en la sentència, atenent proporcionalment a la gravetat del delicte i a les circumstàncies que concorrin en el delinqüent.

Article 512 :

Els que en l'exercici de les seves activitats professionals o empresarials deneguessin a una persona una prestació a la qual tingui dret per raó de la seva ideologia, religió o creences, la seva pertinença a una ètnia, raça o nació, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, per raons de gènere, malaltia o discapacitat, incorreran en la pena d'inhabilitació especial per a l'exercici de professió, ofici, indústria o comerç i inhabilitació especial per a professió o ofici educatius, en l'àmbit docent, esportiu i de temps lliure per un període d'un a quatre anys.

Article 515:

Són punibles les associacions il·lícites, tenint tal consideració:

4t. Les que fomentin, promoguin o incitin directa o indirectament a l'odi, hostilitat, discriminació o violència contra persones, grups o associacions per raó de la seva ideologia, religió o creences, la pertinença dels seus membres o d'algun d'ells a una ètnia, raça o nació, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, malaltia o discapacitat.

CAPÍTOL II bis

Dels delictes de lesa humanitat

Article 607 bis

1. Són reus de delictes de lesa humanitat els qui cometin els fets previstos a l'apartat següent com a part d'un atac generalitzat o sistemàtic contra la població civil o contra una part d'ella.

En tot cas, es considerarà delicte de lesa humanitat la comissió de tals fets:

1r. Per raó de pertinença de la víctima a un grup o col·lectiu perseguit per motius polítics, racials, nacionals, ètnics, culturals, religiosos, de gènere, discapacitat o altres motius universalment reconeguts com a inacceptables conformement al dret internacional.